Presiunea actuală nu trebuie privită doar ca o succesiune de crize, ci ca momentul în care România poate fi obligată să-și mobilizeze propriile resurse, să-și repare dezechilibrele și să transforme ceea ce are deja în capital, productivitate și creștere economică.

1. Nu o economie fără resurse, ci o economie care nu-și folosește suficient resursele

România a intrat în 2026 cu mai multe vulnerabilități suprapuse: economia încetinește, inflația rămâne ridicată, deficitul bugetar este încă excesiv, costul finanțării este important, iar incertitudinea politică apasă asupra deciziilor economice. Într-un asemenea moment este tentant să punem totul sub eticheta de "policriză" și să căutăm soluția în următoarea sursă de finanțare: un nou program european, un nou împrumut sau un nou val de capital străin. Această abordare pornește însă de la o premisa greșită.

România nu este o economie lipsită de resurse. Dimpotrivă. România are energie, teren agricol, resurse naturale, o bază industrială relevantă, economisire internă, o piață de aproape 19 milioane de consumatori, acces la Marea Neagră, o poziție geografică importantă și un capital uman care, în numeroase domenii, poate concura la nivel european. Problema apare între ceea ce avem și ceea ce reușim să obținem din ceea ce avem: capacitatea de a transforma ceea ce există în producție, productivitate, capital și valoare adăugată care rămâne și se acumulează în România.

Această distincție schimbă fundamental modul în care trebuie privit momentul actual. România are nevoie în continuare de capital european, de investiții străine, de tehnologie și de acces la pieţele internaționale. Dar o economie matură nu își poate construi strategia pornind de la presupunerea că fiecare etapă importantă a dezvoltării trebuie să înceapă cu identificarea unei surse externe de bani. Resursele externe pot accelera dar nu pot înlocui o economie sănătoasă.

Aici intervine noțiunea de suveranitate economică. Ea nu înseamnă autarhie, protecționism sau desprindere de Uniunea Europeană. Din contră, piața unică europeană este unul dintre cele mai importante avantaje structurale ale României. Suveranitatea economică înseamnă capacitatea de a produce, investi, economisi, finanța și decide astfel încât funcționarea economiei să nu depindă permanent de resurse care trebuie aduse din exterior.

O economie este mai "suverană" cu cât poate transforma mai mult din resursele sale în propriile capacități de producție. Dacă extragem gaz, dar importăm produse cu valoare adăugată care ar putea fi realizate pornind de la această resursă; dacă producem materie primă agricolă, dar importăm alimente procesate; dacă avem economisire internă, dar investițiile depind în principal de capitalul extern si dacă dispunem de

oameni bine pregătiți, dar o parte semnificativă din valoarea creată de ei se materializează în afara țării, atunci **problema nu este lipsa resursei, ci lungimea insuficientă a lanțului economic construit în jurul ei**.

În consecință, întrebarea strategică nu este “Câți bani mai putem obține din exterior?”, ci “Câtă valoare putem crea cu ceea ce avem deja?”.

Europa, capitalul străin și finanțarea externă trebuie să rămână factori care accelerează o economie capabilă să creeze valoare, nu înlocuitori ai acestei capacități. Miza nu este ca România să facă totul singură (nicio economie modernă nu funcționează astfel) ci să poată face singură suficient de multe lucruri esențiale încât relația cu exteriorul să fie una de interdependență, nu de dependență.

În această logică, integrarea europeană poate deveni mai solidă, nu mai slabă. O Românie care produce mai mult, investește mai mult, își mobilizează economisirea și dezvoltă companii capabile să concureze internațional intră în piața unică dintr-o poziție mai puternică. Suveranitatea economică nu înseamnă să nu ai nevoie de nimeni. Înseamnă să poți intra în relație cu ceilalți dintr-o poziție în care ai și tu ceva de oferit, nu doar ceva de cerut.

2. Costul instabilității politice

Există un cost al crizei despre care se vorbește prea puțin în termeni economici: costul instabilității politice. În 2026, România a traversat luni întregi fără un guvern cu mandat politic deplin, într-un context în care formarea unei noi majorități și instalarea unui executiv cu puteri efective au fost întârziate. Pentru o economie care trebuie să ia decizii dificile, acest timp pierdut nu este neutru: înseamnă proiecte amânate, decizii întârziate și mai puțină capacitate de a construi politici ale căror rezultate apar peste unul sau două cicluri electorale.

Un guvern interimar poate asigura continuitatea administrației, dar nu poate înlocui la nesfârșit un guvern cu mandat politic deplin, capabil să își asume reforme cu efecte pe termen lung. Consolidarea fiscală, restructurarea administrației, reforma companiilor de stat, investițiile strategice, politica energetică și reformele din educație și sănătate produc aproape inevitabil costuri pe termen scurt și beneficii pe termen lung. Ele presupun asumare politică, capacitate de negociere și, uneori, acceptarea unor pierderi electorale imediate în schimbul unor beneficii economice care apar mai târziu. Sunt greu de construit într-un climat în care fiecare decizie este privită prin prisma următoarei negocieri politice, a următorului vot sau a supraviețuirii unei coaliții.

Într-o democrație parlamentară, rezultatul alegerilor trebuie însă reflectat în modul în care se construiesc majoritățile și se poartă negocierile politice. Partidele pot refuza o alianță, pot refuza intrarea împreună la guvernare și pot impune condiții politice. Consultarea și negocierea nu înseamnă legitimarea automată a tuturor ideilor

sau programelor, ele înseamnă recunoașterea unei realități instituționale: într-un Parlament fragmentat, majoritățile se construiesc prin negocieri, iar guvernarea presupune capacitatea de a lucra și cu partide cu care există diferențe importante de viziune.

România are nevoie de un efort transpartinic. Nu pentru a elimina diferențele ideologice sau pentru a construi o unanimitate artificială, ci pentru a identifica un număr limitat de obiective asupra cărora poate exista suficientă convergență: stabilitatea finanțelor publice, investițiile strategice, energia, infrastructura, apărarea, educația, sănătatea și reforma administrației. Într-o perioadă normală, competiția politică este firească și necesară. Într-o perioadă de vulnerabilitate economică și geopolitică, însă, această competiție trebuie să coexiste cu un minim consens asupra obiectivelor esențiale pentru funcționarea statului. Nu este nevoie de o clasă politică unanimă ci de suficientă capacitate de dialog pentru ca, dincolo de diferențele dintre partide, obiectivele economice și instituționale esențiale să poată fi urmărite consecvent.

Un asemenea efort nu înseamnă abandonarea valorilor sau a criteriilor politice. Înseamnă, dimpotrivă, asumarea lor într-un cadru democratic în care diferențele politice rămân firești. O idee poate fi respinsă fără ca dialogul cu cei care o susțin să fie refuzat. Un partid poate fi criticat fără ca alegătorii săi să fie lipsiți de reprezentare. O alianță poate fi refuzată fără ca negocierile parlamentare necesare pentru funcționarea statului să fie blocate.

Instabilitatea este, prin urmare, mai mult decât o problemă de imagine. Într-o economie deja confruntată cu deficit ridicat, inflație și costuri importante de finanțare, riscul politic persistent funcționează ca o taxă suplimentară. El poate întârzia investițiile, poate majora prima de risc, poate complica accesul la finanțare și poate reduce capacitatea statului de a implementa reforme. Investitorii nu urmăresc doar nivelul taxelor. Contează și predictibilitatea regulilor, continuitatea proiectelor strategice după schimbarea guvernului, respectarea deciziilor instituțiilor și capacitatea administrației de a pune în aplicare ceea ce decide.

Capitalul poate suporta multe riscuri. Suportă mult mai greu riscul de a nu putea anticipa regulile jocului.

Există însă un mod mai concret de a vedea acest cost: să privim nu declarațiile politicienilor sau comentariile analiștilor, ci deciziile companiilor care investesc efectiv în România.

Un astfel de semnal vine de la Automobile Dacia, a doua companie din România după cifra de afaceri. În 2025, Dacia a avut o cifră de afaceri impresionantă, iar uzina de la Mioveni și ecosistemul industrial construit în jurul ei formează una dintre cele mai

importante concentrări industriale din România, prin producție, locuri de muncă și rețeaua de furnizori.

Mesajul transmis de companie trebuie privit, desigur, și în contextul interesului legitim al unei mari corporații de a obține condiții cât mai bune pentru propria activitate. Dacia a indicat public probleme precum costul energiei, infrastructura, predictibilitatea fiscală și cadrul economic, care sunt, în esență, și probleme ale economiei românești.

Aici apare însă diferența dintre o critică politică și un semnal economic. Un analist poate spune că România are o problemă de competitivitate, un jurnalist poate descrie instabilitatea legislativă, dar o companie care trebuie să decidă unde va investi următoarea capacitate de producție transformă însă această problemă într-o decizie economică reală: unde va fi amplasată fabrica, unde vor fi dezvoltate noile modele, unde vor fi localizați furnizorii și unde vor fi angajați și pregătiți oamenii.

În fond, una dintre cele mai concrete măsuri ale competitivității unei țări este ce decide investitorul atunci când trebuie să își aloce capitalul pentru următorii zece sau chiar cincisprezece ani. Un proiect industrial nu poate fi mutat de pe o zi pe alta, iar o companie care investește sute de milioane sau miliarde de euro își construiește deciziile pe baza costului energiei, infrastructurii, forței de muncă, fiscalității, stabilității legislative și predictibilității instituționale.

România nu își poate permite să piardă tocmai această categorie de investiții: investițiile pe termen lung, care aduc producție, tehnologie, furnizori, competențe și exporturi. Iar atunci când un astfel de semnal vine din partea unuia dintre principalii actori industriali ai țării, răspunsul nu poate fi o nouă dispută politică ci o analiză serioasă a motivelor pentru care capitalul începe să ezite.

Într-o asemenea situație, problematica relevantă nu este cine are dreptate în disputa politică, ci **ce trebuie schimbat pentru ca următoarea mare investiție industrială să fie făcută în România și nu în altă parte**.

România nu pierde doar bani atunci când statul nu reușește să ia decizii la timp. Pierde timp, încredere și oportunități, iar timpul pierdut în economie nu se recuperează printr-o ordonanță de urgență.

3. Consolidarea fiscală: începutul redresării, nu sfârșitul ei

Cel mai important proces macroeconomic al anului 2026 este consolidarea fiscal-bugetară. Deficitul administrației publice, calculat conform metodologiei ESA, a scăzut de la 9,3% din PIB în 2024 la 7,9% în 2025, iar pentru 2026 este proiectată o reducere la 6,2% din PIB. Execuția bugetară din primele șapte luni indică, la rândul ei, o îmbunătățire: deficitul a fost de aproximativ 48,1 miliarde de lei, respectiv 2,34% din PIB, față de 3,99% din PIB în aceeași perioadă din 2025.

Această evoluție trebuie recunoscută, dar sub nicio formă confundată cu o strategie de creștere. Reducerea deficitului este necesară pentru stabilitatea financiară și pentru recuperarea spațiului de manevră al statului; ea nu spune însă, de una singură, cât de sănătoasă este economia după această ajustare.

În 2026, o parte importantă a ajustării se realizează prin creșteri de taxe și restrângerea unor cheltuieli. Aici apare întrebarea esențială: ce anume reducem pentru a obține un deficit mai mic? O ajustare care comprimă venitul disponibil și consumul poate produce un rezultat bugetar rapid, dar, fără o creștere simultană a productivității și investițiilor, poate limita activitatea economică și implicit baza de venituri asupra căreia se sprijină ulterior bugetul.

Riscul se accentuează atunci când sunt afectate domenii care determină capacitatea viitoare de creștere. Reducerea unor cheltuieli administrative inutile poate îmbunătăți eficiența dar reducerea investițiilor productive sau slăbirea unor servicii publice esențiale poate produce economii astăzi și costuri mai mari mâine. De aceea, educația, sănătatea și infrastructura nu trebuie tratate identic cu cheltuielile care nu generează valoare publică.

Consolidarea începe cu o întrebare mult mai dificilă decât “cât tăiem?”: ce stat își permite România și de ce stat are nevoie România pentru a crește? Răspunsul implică eficientizarea administrației, eliminarea suprapunerilor instituționale, evaluarea reală a autorităților și agențiilor, digitalizarea proceselor, reducerea birocrației și, acolo unde este justificat, desființarea sau comasarea unor structuri care consumă resurse disproporționat față de rezultatele produse.

În același timp, investițiile care cresc productivitatea nu trebuie sacrificate automat în numele consolidării. Infrastructura, energia, educația, sănătatea, digitalizarea și dezvoltarea capitalului uman trebuie evaluate prin randamentul lor economic pe termen lung. De exemplu consolidarea fiscală nu trebuie făcută împotriva capitalului uman, ci tocmai pentru a crea spațiul fiscal necesar investiției în capitalul uman.

Testul ajustării nu este, așadar, doar un deficit mai mic, ci este capacitatea de a reduce deficitul fără să diminuăm potențialul de creștere. România trebuie să ajungă la un stat care consumă mai puține resurse pentru propria funcționare și poate direcționa mai multe resurse către infrastructură, capital uman și condițiile care permit sectorului privat să producă mai mult.

4. Inflația și costul ajustării

Inflația rămâne una dintre principalele probleme macroeconomice ale României pe termen scurt. În iulie 2026, rata anuală a inflației a fost de 8,16%, în scădere față de lunile precedente, dar încă mult peste nivelul compatibil cu stabilitatea prețurilor. BNR estimează revenirea în intervalul țintei abia spre sfârșitul anului 2027.

Ajustarea trebuie făcută simultan pe mai multe fronturi: deficitul trebuie redus, încrederea investitorilor trebuie păstrată, iar economia trebuie ferită de o contracție prelungită. O consolidare prea lentă menține presiunile asupra finanțării și credibilității fiscale; o ajustare prea rapidă, concentrată exclusiv pe reducerea cererii, poate lovi în investiții și activitate. Nu este vorba doar despre cât de repede scade inflația, ci despre mecanismul prin care este redusă.

Există și o componentă structurală: energia, fiscalitatea și costurile de producție contribuie la presiunile asupra prețurilor, chiar dacă intensitatea unora dintre aceste presiuni se poate reduce în timp. Problema mai profundă este însă productivitatea. Într-o economie în care oferta internă nu crește suficient de repede, majorări de venituri care nu sunt însoțite de majorări corespunzătoare ale producției se pot transforma în presiuni inflaționiste sau în pierderi de competitivitate.

Politica monetară este indispensabilă, dar nu poate rezolva singură această problemă. Dobânzile ridicate pot tempera cererea și ancora anticipațiile dar nu pot construi capacități industriale, nu pot produce energie suplimentară, nu pot moderniza agricultura și nu pot crește productivitatea. România nu va ieși din această perioadă de inflație ridicată exclusiv prin restrângerea cererii, ci și prin creșterea capacității de a produce competitiv.

Mai multă energie disponibilă la costuri competitive, mai multă procesare alimentară în România, mai multe componente fabricate local, servicii exportabile și investiții în tehnologie înseamnă o economie mai puțin vulnerabilă la șocurile externe de preț. Din această perspectivă, combaterea inflației și strategia de dezvoltare sunt legate: o ofertă internă mai puternică reduce presiunea pe prețuri și crește reziliența.

Costul ajustării este inevitabil; important este cum se produce. Dacă ajustarea se realizează predominant prin reducerea consumului, majorarea taxelor și scăderea investițiilor, economia poate obține o ameliorare temporară a indicatorilor fără să-și repare vulnerabilitățile. Când consolidarea este acompaniată de investiții care cresc oferta, productivitatea și valoarea adăugată internă, presiunea actuală poate deveni începutul unei schimbări structurale.

5. Capitalul financiar intern și absența unui pol bancar autohton

Una dintre cele mai importante resurse interne ale României este capitalul financiar acumulat în interiorul economiei. În iulie 2026, depozitele rezidenților la bănci au ajuns la 684,55 miliarde de lei, în creștere cu 7,8% față de anul anterior în termeni nominali, iar depozitele în lei ale populației au atins aproximativ 270,78 miliarde de lei. România nu este, prin urmare, o economie lipsită de resurse financiare; dispunem de un volum important de economisire acumulată în interiorul sistemului financiar. Punctul sensibil

este ce se întâmplă cu acești bani după ce sunt economisiți și în ce măsură sunt transformați în capital productiv.

Pentru individ, economisirea într-un mediu caracterizat de incertitudine și inflație este perfect rațională. Pentru economie, însă, economisirea devine capital abia atunci când este canalizată către companii, investiții, infrastructură și active care sporesc capacitatea viitoare de producție. Din această perspectivă, problema României nu este doar insuficiența economisirii, ci insuficienta dezvoltare a mecanismelor prin care economisirea este transformată în investiție și, ulterior, în productivitate și venituri.

Structura sistemului financiar românesc explică în mare măsură această dificultate. Potrivit OECD, activele sistemului bancar reprezintă aproximativ 50% din PIB, cel mai redus nivel dintre statele Uniunii Europene, în timp ce băncile concentrează aproximativ trei sferturi din activele întregului sector financiar (OECD, Economic Surveys: Romania 2026). În plus, instituțiile cu capital străin dețin aproximativ două treimi din activele bancare. Această structură nu este, în sine, un dezavantaj. Capitalul străin a avut o contribuție majoră la modernizarea sistemului bancar, la introducerea unor practici moderne de management și la integrarea României în sistemul financiar european. Dar integrarea financiară și eficiența instituțională nu răspund singure unei întrebări strategice: **dispune România de suficientă capacitate bancară proprie pentru a susține prioritățile sale economice pe termen lung**?

Aici apare una dintre vulnerabilitățile insuficient discutate ale economiei românești. România are bănci care operează într-un sistem financiar modern și bine integrat internațional, dar nu dispune de un pol bancar autohton de anvergură comparabilă cu importanța pe care o au, în alte economii europene, instituții financiare capabile să combine finanțarea comercială cu o viziune pe termen lung asupra dezvoltării economice. O economie poate beneficia de prezența capitalului bancar internațional și, în același timp, să simtă lipsa unor instituții financiare autohtone suficient de puternice pentru a susține, într-o manieră consecventă, anumite priorități strategice naționale.

Această observație nu reprezintă o critică a capitalului străin și nici un argument pentru retragerea lui. Din contră, băncile internaționale sunt parte integrantă din economia românească și vor continua să joace un rol esențial. Problema este existența unui echilibru: o economie care aspiră la o capacitate mai mare de decizie economică trebuie să dispună nu doar de companii românești puternice în industrie și energie, ci și de instituții financiare autohtone capabile să înțeleagă și să finanțeze dezvoltarea pe orizonturi mai lungi decât ciclul obișnuit al creditării.

În România există și două instituții bancare controlate de stat, ceea ce, în principiu, oferă sectorului public o bază instituțională pe care ar putea construi asemenea capacități. Existența juridică a unor bănci de stat nu este însă suficientă. Pentru ca acestea să reprezinte un instrument economic real, este nevoie de capitalizare

adecvată, guvernanță profesionistă, management performant, criterii clare de alocare a capitalului și o strategie coerentă privind rolul lor în economie. O bancă de stat care funcționează doar ca o instituție administrativă suplimentară nu aduce economiei ceea ce ar putea aduce un veritabil instrument financiar de dezvoltare.

Mai mult, statul român nu dispune în prezent de suficient de multe pârghii financiare proprii pentru a derula programe economice țintite la scara la care ar fi necesar. Poate reglementa, poate subvenționa, poate garanta sau poate aloca resurse bugetare, dar toate aceste instrumente au limite și sunt, în multe situații, dependente de spațiul fiscal / bugetar disponibil. Ceea ce lipsește este un mecanism prin care politica economică și capacitatea financiară să poată fi conectate mai eficient.

Într-o economie care urmărește dezvoltarea unor sectoare strategice, existența unei asemenea capacități ar putea fi importantă. Finanțarea investițiilor industriale pe termen lung, dezvoltarea infrastructurii, susținerea companiilor românești aflate în expansiune, finanțarea proiectelor energetice, garantarea unor investiții cu perioade mai lungi de maturizare sau sprijinirea accesului companiilor autohtone la piețe externe presupun instrumente financiare diferite de creditarea comercială standard. Nu toate aceste proiecte trebuie finanțate de stat și nici nu trebuie transformate în proiecte politice, dar România are nevoie de instituții financiare capabile să distribuie și să evalueze riscurile precum și să participe la finanțarea respectivelor proiecte.

Este aici și una dintre diferențele esențiale dintre o economie care doar primește capital și una care începe să-și construiască propriul capital. O economie poate avea un sistem bancar foarte bine integrat internațional și totuși să fie dependentă de deciziile de alocare a capitalului luate în afara ei. Atunci când deciziile privind finanțarea, apetitul pentru risc, sectoarele prioritare și strategia de creștere sunt luate predominant în afara economiei locale, capacitatea statului și a companiilor românești de a influența direcția capitalului este, în mod inevitabil, mai redusă.

Aceeași situație se regăsește și la nivelul creditării companiilor. Sistemul bancar românesc este solid și prudent, dar această prudență poate deveni o limitare atunci când finanțarea se concentrează aproape exclusiv asupra companiilor care au deja bilanțuri puternice, garanții ușor verificabile / valorificabile și fluxuri de numerar previzibile. Datele BNR arată că prudența are o justificare: rata creditelor neperformante ale companiilor nefinanciare a urcat la 5,6% în martie 2026, de la 4,4% cu un an înainte, iar în segmentul IMM rata NPL a ajuns la 7,2% pentru microîntreprinderi și la 7,1% pentru întreprinderile mici.

Problema nu este, prin urmare, managementul riscului ci apare atunci când acesta se transformă în preferință sistematică pentru riscurile deja cunoscute și pentru debitorii deja consolidați. O companie aflată într-o etapă de expansiune poate avea mai puține garanții și un profil financiar mai puțin confortabil decât o companie matură și, totuși, să

aibă un proiect economic mai valoros. Pentru a evalua asemenea situații este nevoie de o înțelegere reală a modelului de afaceri, a sectorului, a managementului, a poziției competitive și a fluxurilor de numerar viitoare. Altfel spus, este nevoie de capacitate reală de analiză a riscului antreprenorial, nu doar de administrare procedurală a riscului de credit (vezi și „Bancherii și furtuna perfectă…", Ziarul Financiar, 26.01.2026).

Atenție, un pol bancar autohton puternic nu ar trebui să însemne o bancă obligată să finanțeze orice proiect considerat „strategic" de către politicieni. Ar însemna, dimpotrivă, o instituție capabilă să opereze după criterii economice și de risc profesioniste, dar care să aibă suficientă masă critică, capital și orizont strategic pentru a finanța proiecte pe care instituțiile orientate predominant către eficiența comercială de termen scurt le pot considera prea lungi, prea complexe sau prea riscante. Diferența este importantă: politica economică nu trebuie să înlocuiască analiza financiară, dar nici analiza financiară nu trebuie să fie desprinsă complet de obiectivele economice ale țării.

În acest context, instituțiile bancare controlate de stat ar putea deveni, în condițiile unei guvernanțe serioase, o parte a infrastructurii financiare necesare României. Pentru aceasta însă nu este suficient ca statul să le dețină. Ele trebuie să demonstreze performanță economică, capacitate de analiză, independență profesională și capacitatea de a mobiliza capital privat în jurul unor proiecte viabile. Altfel, proprietatea publică rămâne o caracteristică pur juridică, nu un avantaj economic.

Aceeași logică trebuie aplicată întregului sistem financiar. România nu are nevoie ca băncile să-și asume riscuri necontrolate și nici ca statul să decidă administrativ cine merită credit. Are nevoie de un ecosistem în care riscul să poată fi distribuit și finanțat prin cât mai multe instrumente și produse: credit bancar, obligațiuni corporative, fonduri de investiții, private equity, venture capital, fonduri de pensii și piață de capital. Nu toate companiile au același profil de risc și implicit nu toate proiectele trebuie finanțate în același mod.

Mobilizarea capitalului intern presupune însă și schimbarea comportamentului companiilor românești. Firmele subcapitalizate, opace sau dependente exclusiv de garanții imobiliare au acces limitat la capital și reduc, implicit, capacitatea sistemului financiar de a le susține. Dacă economisirea internă trebuie transformată în investiție, companiile trebuie să poată oferi investitorilor proiecte credibile, guvernanță profesionistă, raportare transparentă și o perspectivă clară asupra randamentului capitalului.

Piața de capital are, în acest sens, un rol complementar esențial. Listarea unei companii nu trebuie privită doar ca o modalitate de monetizare a participațiilor existente, ci ca un mecanism prin care economisirea populației și a investitorilor instituționali poate deveni capital permanent pentru economia reală. Cu cât mai multe companii românești vor avea acces la asemenea forme de finanțare, cu atât mai mare va fi capacitatea

economiei de a-și finanța dezvoltarea fără a depinde exclusiv de capital importat sau de creșterea datoriei.

De aceea, o strategie de suveranitate economică trebuie să includă și construirea unui **pol financiar autohton capabil să susțină dezvoltarea**, fără a se izola de capitalul internațional. România nu trebuie să înlocuiască băncile internaționale, ci să aibă și propriile instituții suficient de puternice pentru a participa activ la marile proiecte economice, pentru a mobiliza economisirea internă, pentru a cofinanța investițiile și pentru a susține companiile românești atunci când acestea trec de la dimensiunea locală la cea regională.

Miza nu este, așadar, doar ca depozitele să fie mai bine transformate în credite. Este ca **România să-și construiască propriul mecanism de acumulare și alocare a capitalului**. O economie care economisește, dar nu dispune de instituțiile capabile să transforme economisirea în capital productiv, rămâne prinsă într-un cerc vicios: economisește intern, dar depinde în continuare de capitalul din exterior pentru a investi și a se dezvolta.

6. Energia: din resursă strategică în avantaj industrial

Dacă există un domeniu în care România poate construi un avantaj competitiv pornind în mare măsură de la resurse proprii, acesta este energia. Gazul natural, energia nucleară, hidroenergia, potențialul eolian și solar precum și accesul la Marea Neagră formează un mix pe care puține economii europene de dimensiunea României îl pot reproduce. Dar simpla existență a resurselor nu reprezintă un avantaj economic. Avantajul apare numai atunci când **energia este disponibilă în cantitatea necesară, la momentul necesar, cu un grad suficient de predictibilitate și la un cost care permite economiei să rămână competitivă**.

Vara anului 2026 a arătat cât de mare este diferența dintre resursele disponibile și capacitatea de a le valorifica. România nu s-a confruntat doar cu problema prețului energiei, ci și cu o problemă de adecvare a sistemului; criza a scos la iveală o problemă structurală: România a retras sau a programat retragerea unor capacități de producție înainte ca întregul sistem care trebuie să le înlocuiască să fie suficient de matur pentru a furniza siguranță, flexibilitate și energie în bandă în toate momentele critice. Cărbunele urma să iasă treptat din mixul energetic, în baza calendarului de decarbonizare și a angajamentelor asumate prin PNRR. Pentru 2026 erau prevăzute retrageri de capacități pe lignit și huilă, dar în august Guvernul a prelungit temporar funcționarea unor grupuri de la Turceni și Craiova, pentru a asigura funcționarea sistemului și continuitatea alimentării.

Această situație ridică o întrebare de politică publică pe care România trebuie să aibă curajul să o formuleze direct: este rezonabil să închizi capacități care pot produce

energie atunci când înlocuitorii lor nu sunt încă disponibili în volum suficient și atunci când sistemul are cea mai mare nevoie de ei?

Energia nu poate fi gestionată ideologic; răspunsul trebuie să fie economic și tehnic, bazat pe ceea ce sistemul poate produce și susține în mod real. Decarbonizarea este o direcție europeană și România nu are interesul să se izoleze de această transformare, dar nici Green Deal nu poate fi aplicat ca un exercițiu contabil în care megawații retrași sunt considerați suficienți prin simplul fapt că au fost înlocuiți în statistici cu megawați regenerabili. Sistemul energetic nu funcționează doar în funcție de puterea instalată. Funcționează în funcție de disponibilitate, flexibilitate, capacitate de reglaj, rezerve și compatibilitatea dintre producție și profilul consumului.

Aici se află una dintre marile probleme ale strategiei energetice din ultimii ani. România a adăugat rapid capacități regenerabile și trebuie să continue să facă acest lucru, dar investiția în solar și eolian nu poate substitui automat capacitățile dispecerizabile.

Lecția anului 2026 este clară: în momentul în care sistemul a avut nevoie de capacități de rezervă, România s-a întors la activele pe care politica energetică le considera deja apropiate de ieșirea din sistem. Nu pentru că tehnologia ar fi devenit dintr-o dată ideală, ci pentru că sistemul avea nevoie de energie dispecerizabilă.

De aceea, România trebuie să regândească nu obiectivul decarbonizării, ci ordinea în care îl realizează. În plus, trebuie făcută o distincție clară între două obiective care au fost deseori amestecate: decarbonizarea producției și decarbonizarea economiei. O economie competitivă și rezilientă trebuie să le urmărească simultan. Nu ajută economia dacă închiderea unei capacități interne reduce emisiile locale, dar obligă România să importe electricitate mai scumpă în momentele de vârf sau să sacrifice consumul industrial. Nu este o soluție economică durabilă să transferi producția de energie și emisiile în altă parte, în timp ce industria românească suportă un cost mai mare al energiei.

De aici apare inevitabil și întrebarea incomodă: de ce ajunge energia electrică din România atât de scumpă într-o țară care dispune de gaz, hidroenergie, nuclear și un potențial regenerabil considerabil?

Răspunsul nu poate fi redus la un singur factor și nici la existența regenerabilelor. Prețul de piață rezultă din interacțiunea dintre cerere și ofertă, prețurile combustibililor, disponibilitatea capacităților de producție, costurile de echilibrare, interconectările regionale și mecanismul european de formare a prețurilor. În 2026, România a fost afectată simultan de seceta severă care a redus aportul hidro, de indisponibilitatea temporară a unor capacități nucleare și de un deficit de producție dispecerizabilă în orele de vârf. În asemenea condiții, faptul că România este conectată la piața

energetică regională face ca presiunile externe asupra prețurilor energiei să se transmită rapid și către consumatorii români.

Dar tocmai această explicație arată unde trebuie intervenit. România nu poate controla prețul european și nici vremea. Poate însă controla câtă producție dispecerizabilă păstrează disponibilă, cât de repede construiește rețele și stocare, cât de bine integrează regenerabilele, câtă capacitate nucleară dezvoltă și cât de eficient folosește resursele energetice proprii. Cu alte cuvinte, nu putem elimina piața europeană, dar putem reduce vulnerabilitatea României în interiorul ei.

Aici trebuie reconsiderat și raportul dintre politica energetică națională și obiectivele europene. România nu are un interes economic în a intra într-un conflict cu Uniunea Europeană și nici nu își poate construi politica energetică ignorând obligațiile asumate. Dar interesul național trebuie să conteze în stabilirea ritmului, instrumentelor și priorităților de implementare în interiorul cadrului european. Securitatea energetică, competitivitatea industrială și accesul populației la energie la costuri suportabile nu sunt obiective anti-europene. Sunt obiective economice legitime ale unui stat membru.

Lecția este simplă: **o relație economică strânsă cu Europa nu presupune renunțarea la capacitatea proprie de a decide ce strategie economică este potrivită pentru România**. Dimpotrivă, cu cât economia națională este mai puternică, cu atât integrarea poate deveni mai mult o sursă de oportunități și mai puțin o relație de dependență.

Mai mult, experiența din 2026 arată că însăși Europa trebuie să trateze mai serios problema producției de energie disponibile în bandă.

România nu poate construi o strategie industrială serioasă într-un asemenea context fără să trateze energia ca pe o infrastructură economică fundamentală. Asta înseamnă că România trebuie să urmărească simultan mai multe direcții:

- Regenerabilele trebuie dezvoltate, dar împreună cu stocarea și rețelele.
- Energia nucleară trebuie menținută și extinsă.
- Hidroenergia trebuie protejată și modernizată, inclusiv printr-o strategie mai bună de administrare a resurselor de apă.
- Gazul din Marea Neagră trebuie valorificat atât pentru securitatea energetică, cât și pentru susținerea tranziției și a industriei.
- Capacitățile tradiționale care încă pot juca un rol în sistem trebuie menținute disponibile până când alternativele pot prelua efectiv funcțiile lor.

Una dintre aceste direcții merită însă o analiză distinctă: ce face România cu gazul după ce îl scoate din Marea Neagră? Exportul este legitim și poate genera venituri

importante. Dar o parte a avantajului energetic poate fi transformată în avantaj industrial prin dezvoltarea unor activități în care energia și gazul sunt inputuri importante: îngrășăminte, produse chimice și petrochimice, materiale, procesare industrială și alte ramuri cu potențial de export.

Trebuie, în același timp, să evităm confuzia dintre gaz intern și gaz ieftin. Faptul că resursa este produsă în România nu înseamnă că prețul ei va fi automat inferior prețului regional. Prețul depinde de piață, contracte, infrastructură, fiscalitate și raportul dintre cerere și ofertă.

Adevărata miză este, prin urmare, dacă resursa energetică se transformă în competitivitate pentru economia românească. Dacă prețul regional face exportul mai atractiv, România poate deveni un mare producător și exportator de gaze fără ca industria internă să primească automat un avantaj energetic. Nu rezultă de aici că soluția este controlul administrativ permanent al prețului; rezultă că politica energetică trebuie să creeze condițiile în care producția internă, infrastructura și structura economică să permită economiei românești să beneficieze cât mai mult de această resursă.

De aceea, Neptun Deep nu trebuie privit ca un proiect izolat, ci ca o componentă a unei arhitecturi energetice mai largi. Gazul trebuie pus în relație cu energia nucleară, hidroenergia, regenerabilele, rețelele și stocarea. România nu are nevoie doar de mai mulți megawați instalați. Are nevoie de un sistem capabil să furnizeze energie atunci când economia are nevoie de ea.

România trebuie, prin urmare, să depășească falsa alegere dintre energie tradițională și energie verde. Sistemul de care are nevoie economia este unul în care fiecare tehnologie își îndeplinește funcția pentru care este cea mai potrivită.

Așa cum am menționat, problema României nu este dacă trebuie să aleagă între Green Deal și interesul național. Problema este dacă știe să construiască tranziția energetică fără să-și sacrifice competitivitatea, securitatea alimentării și baza industrială. Interesul național nu presupune ignorarea obligațiilor europene. Presupune ca România să nu accepte o decarbonizare care se produce mai repede decât capacitatea sa de a construi un sistem energetic sigur și competitiv.

Nu este suficient ca energia României să fie mai verde. Trebuie să fie și suficientă, predictibilă și competitivă. Aceasta este adevărata miză a energiei în următorul deceniu: nu simpla deținere a resursei, ci capacitatea de a transforma resursa în securitate energetică, energie competitivă, industrie, capital românesc și valoare adăugată.

Concluzia este simplă: România nu are nevoie de o tranziție energetică mai lentă sau mai rapidă ca obiectiv în sine. Are nevoie de o tranziție bine planificată, în care

închiderea unei capacități să fie condiționată de existența unei alternative reale, nu doar de existența unor promisiuni.

7. România industrială încă există

România nu mai are industria anilor de dinainte de 1990, dar ideea că a rămas fără bază industrială este greșită. În ultimele decenii s-a format o industrie nouă, mai integrată în economia europeană și mai orientată către tehnologie: automotive și componente, echipamente electrice și electronice, energie, construcții, industrie alimentară, chimie și farmaceutică, IT&C și servicii tehnice pentru companii.

Acesta este punctul de plecare pentru o nouă industrializare. România nu trebuie să reconstruiască industria trecutului, ci să dezvolte una mai automatizată, mai eficientă energetic și mai bine integrată în lanțurile europene și globale. Un avantaj important este spațiul încă existent pentru extinderea capacităților: terenuri, poziție geografică, acces la Dunăre și Marea Neagră, dezvoltarea infrastructurii și proximitatea piețelor din Europa Centrală și de Sud-Est.

Nearshoring-ul poate favoriza România, dar nu constituie o strategie în sine. O fabrică internațională care se instalează în România este un început. Politica industrială trebuie să urmărească ce apare în jurul ei: furnizori locali, inginerie, R&D, logistică, mentenanță, software industrial și competențe.

O fabrică dependentă de importuri pentru majoritatea componentelor și exportă produsul finit creează locuri de muncă și valoare reală. Dar impactul poate fi mult mai mare atunci când o parte tot mai mare din componente, procese, tehnologie și servicii este realizată în România. Aici se află diferența dintre simpla localizare a producției și adâncirea lanțului de valoare.

Reindustrializarea trebuie să însemne și creșterea companiilor românești. O economie puternică nu este una în care toate fabricile aparțin unor grupuri internaționale, ci una în care există simultan investiții globale și companii autohtone capabile să investească, să exporte, să cumpere alte companii și să urce în lanțurile internaționale.

Un alt aspect important este că avantajul salariilor relativ mici nu este sustenabil la nesfârșit. Avantajele care se acumulează sunt infrastructura, productivitatea, competențele, tehnologia, furnizorii locali, energia și capacitatea de inovare. Obiectivul final nu este ca România să producă mai mult pentru alții, ci să păstreze și să crească în România o parte cât mai mare din valoarea produsă. Aceasta înseamnă trecerea de la locație de producție la centru de producție și competență și, în timp, de la destinație pentru capital la economie capabilă să genereze propriul capital industrial.

Există însă un motiv suplimentar pentru care România trebuie să-și consolideze capacitatea economică proprie: Europa însăși traversează o perioadă de reevaluare a

propriului model de dezvoltare, pe fondul unor presiuni economice și geopolitice tot mai puternice. Problema nu este o eventuală dispariție a Uniunii Europene; nu există suficiente argumente pentru a spune că proiectul european se îndreaptă către dezintegrare. Problema este mai concretă: capacitatea economiei europene de a genera competitivitate, investiții și prosperitate este supusă unei presiuni tot mai mari.

Revenind “acasă”, se vede însă aceeași vulnerabilitate: o parte semnificativă a industrializării românești din ultimele două decenii s-a construit prin integrarea în lanțurile de producție vest-europene, în special germane și franceze. Dacă aceste economii își reduc investițiile, își restructurează producția sau devin mai puțin competitive, efectul nu rămâne în interiorul frontierelor lor. Se transmite către furnizori, subcontractori, logistică și piețele din Europa Centrală și de Est.

România trebuie, prin urmare, să evite o confuzie strategică. Faptul că este integrată în economia europeană reprezintă un avantaj major; faptul că o parte importantă din capacitatea sa industrială depinde de sănătatea economică a câtorva mari economii europene reprezintă însă o vulnerabilitate. Integrarea în lanțurile europene trebuie însoțită de aprofundarea propriilor lanțuri de valoare, de dezvoltarea companiilor românești și de creșterea ponderii activităților cu valoare adăugată ridicată localizate în România.

Pentru România, concluzia este simplă: nu trebuie să aștepte ca Europa să-și rezolve toate problemele pentru a-și continua dezvoltarea. Dimpotrivă, într-un moment în care Germania, unul dintre principalii parteneri economici ai României, trece printr-o transformare structurală, România trebuie să devină mai productivă, mai flexibilă și mai capabilă să-și finanțeze singură o parte tot mai mare din investiții.

Cu cât economia europeană este mai puternică, cu atât România beneficiază de integrarea europeană. Dar tocmai pentru că Europa se schimbă, România nu își poate permite ca strategia proprie de dezvoltare să fie construită pe presupunerea că modelul economic european va rămâne neschimbat (poate cea mai importantă lecție a perioadei actuale este că niciun model economic nu este permanent).

România nu trebuie să inventeze de la zero această logică: alte economii au arătat că poți folosi capitalul, tehnologia și piețele externe pentru a-ți construi propriile capacități, nu pentru a rămâne dependent de ele. China este poate exemplul cel mai relevant al acestei transformări. China este relevantă pentru România nu pentru că sistemul său politic ar putea sau ar trebui să fie imitat, ci pentru că oferă un exemplu rar de economie care a refuzat să își construiască dezvoltarea exclusiv prin copierea unui model extern. China s-a deschis către comerțul internațional, a atras capital străin, a importat tehnologie, a folosit investiții externe și s-a integrat profund în economia mondială. Dar, în același timp, și-a păstrat capacitatea de a decide ce sectoare trebuie dezvoltate, ce

infrastructură trebuie construită, unde trebuie concentrat capitalul și ce obiective economice trebuie urmărite pe termen lung.

Rezultatele acestei combinații sunt semnificative. Din 1978, aproape 800 de milioane de oameni au fost scoși din sărăcie, iar China a trecut de la statutul unei economii cu venituri reduse la cel al unei economii cu venituri medii-superioare. Transformarea nu a fost rezultatul unei singure politici, ci al unei combinații de industrializare, urbanizare, investiții în infrastructură și capital uman, deschidere către comerț și investiții și utilizare coordonată a resurselor publice și private. Chiar Banca Mondială consideră această experiență una dintre cele mai spectaculoase transformări economice din istoria modernă (raportul comun World Bank – China: „Four Decades of Poverty Reduction in China: Drivers, Insights for the World, and the Way Ahead", 2022).

Este important însă să înțelegem ce nu reprezintă această experiență: China nu a devenit prosperă pentru că a abandonat statul în favoarea pieței și nici pentru că a copiat pur și simplu instituțiile occidentale. A făcut exact ceea ce o economie aflată în dezvoltare ar trebui să facă: a folosit ceea ce funcționa din exterior, dar a adaptat instrumentele la propriile obiective, la propria structură economică și la propriul context social.

China nu a considerat contradicția dintre stat și piață o problemă care trebuie rezolvată prin alegerea uneia dintre cele două ci a construit o combinație specifică: piețele au fost folosite pentru alocarea resurselor, pentru concurență și pentru inovare, în timp ce statul a păstrat o capacitate importantă de orientare strategică, de investiție în infrastructură și de intervenție asupra sectoarelor considerate esențiale.

Această arhitectură este vizibilă și în relația dintre stat și marile companii private: statul chinez nu acceptă ca dimensiunea economică a unei companii să se transforme automat într-o putere autonomă față de obiectivele strategice ale statului. Intervențiile asupra marilor platforme tehnologice și asupra sectorului financiar din ultimii ani au arătat foarte clar această limită. Cazul Alibaba și al Ant Group, inclusiv sancțiunea antitrust aplicată în 2021, reprezintă un exemplu important al modului în care autoritățile chineze au încercat să limiteze concentrarea de putere economică și riscurile generate de marile platforme.

Modelul chinez trebuie însă privit în contextul său și nu poate fi transpus mecanic în România. Suntem o democrație europeană, cu economie de piață, stat de drept și instituții care funcționează într-un cu totul alt cadru. Lecția chineză nu este, prin urmare, una instituțională și nici una politică. Este una de strategie economică: **o țară trebuie să își construiască propriul model de dezvoltare în funcție de propriile resurse, propriile constrângeri și propriile avantaje.**

Pentru România, această experiență oferă câteva repere importante. Integrarea europeană ne-a adus acces la capital, tehnologie, piețe și lanțuri de producție extrem de importante. Dar integrarea nu elimină necesitatea unei strategii proprii. România nu poate presupune că ceea ce este bun pentru o economie germană, franceză sau olandeză trebuie să fie automat optim pentru economia românească. Nici nu poate construi o strategie pornind de la ce finanțări sunt disponibile și apoi să caute proiecte prin care să le consume.

Ordinea trebuie să fie inversă: România trebuie să stabilească mai întâi ce economie vrea să construiască, ce resurse are, ce capacități îi lipsesc și unde poate deveni competitivă. Abia după aceea trebuie să decidă ce instrumente europene, private sau publice pot accelera această construcție.

Aici se întâlnește lecția Chinei cu ideea de suveranitate economică. Suveranitatea nu înseamnă să refuzi capitalul străin, tehnologia occidentală sau integrarea europeană. Înseamnă să nu îți pierzi capacitatea de a decide ce faci cu ele.

China a folosit capital străin fără să devină o economie dependentă de capital străin. A folosit comerțul mondial pentru a-și dezvolta industria și, treptat, propriile companii. A importat tehnologie și a investit simultan în capacitatea de a o adapta și apoi de a produce tehnologie proprie. A folosit piața mondială ca accelerator al dezvoltării interne.

România ar trebui să învețe exact această parte a lecției, fără să importe restul sistemului. **Nu trebuie să devenim China. Trebuie să devenim mai capabili să ne construim propriul model de dezvoltare.**

Aceasta este, în fond, ideea centrală: o economie matură nu respinge resursele externe, dar nici nu își construiește viitorul în funcție de disponibilitatea lor. Își stabilește propriile obiective, își dezvoltă propriile capacități și folosește relațiile externe pentru a le amplifica.

8. Agricultura: de la producător de materie primă la economie agroindustrială

În agricultură se vede poate cel mai clar diferența dintre a avea o resursă și a reuși să o valorifici. România dispune de suprafețe agricole importante, de soluri fertile în numeroase regiuni și de acces direct la una dintre cele mai mari piețe integrate din lume. Are producători cu experiență, companii agricole care lucrează suprafețe semnificative și un potențial considerabil de creștere a productivității. Cu toate acestea, o parte importantă a activității economice rămâne concentrată în producția primară, în timp ce o parte mult mai mare din valoarea adăugată se formează ulterior, în procesare, comercializare, logistică și distribuție.

Exportul de produse agricole nu este o problemă în sine. România este și trebuie să rămână un participant important pe piețele agricole europene. Problema apare atunci

când exportăm în principal materie primă și importăm ulterior produse procesate, inclusiv produse realizate din categorii de materii prime pe care România le produce. Într-un asemenea model, România realizează prima verigă a lanțului de valoare, dar lasă o parte importantă din valoarea economică în afara țării, acolo unde se fac procesarea, ambalarea, brandingul, logistica și distribuția.

Obiectivul trebuie să fie, prin urmare, trecerea de la „teren → recoltă → export” la „teren → materie primă → procesare → produs finit → distribuție → export”. Diferența dintre cele două modele nu este doar una statistică. În primul caz, valoarea economică este concentrată în producția agricolă. În al doilea, aceeași recoltă generează activitate suplimentară pentru industria alimentară, ambalaje, transport, depozitare, refrigerare, servicii financiare, utilaje, energie, cercetare și distribuție. Fiecare verigă suplimentară care poate fi construită în România înseamnă venituri, locuri de muncă, investiții și baze fiscale suplimentare.

Dar această transformare nu poate avea loc dacă producătorul primar este împins, treptat, în afara propriului lanț economic. Aici se află una dintre cele mai serioase vulnerabilități ale agriculturii românești. Producătorul poate deține terenul și poate suporta riscul de producție, dar ajunge adesea să aibă cea mai mică putere de negociere exact în momentul în care are nevoie de lichiditate. Costurile sunt suportate înaintea recoltării, venitul vine sezonier, prețurile sunt volatile, iar evenimentele climatice pot modifica radical rezultatul unui întreg an agricol. Fermierul poate fi obligat să vândă într-un moment nefavorabil nu pentru că acel preț este economic bun, ci pentru că trebuie să-și plătească furnizorii, creditele și obligațiile curente.

Iar atunci când un producător agricol intră în dificultate, nu dispare doar o companie. Poate dispărea capacitatea locală de a exploata terenul, de a face investiții, de a angaja oameni, de a cumpăra inputuri și de a contracta servicii. În cazul fermelor importante, efectele se transmit către comunitatea locală și către întregul lanț de aprovizionare. O agricultură care își pierde treptat producătorii viabili nu devine mai eficientă prin simpla schimbare a proprietarului; există riscul ca activitatea să fie preluată după apariția dificultății financiare, când activele și terenurile pot fi cumpărate la valori care nu reflectă investițiile și riscul asumate de producătorul inițial.

De aceea, discuția despre agricultură trebuie să includă și problema protejării capitalului antreprenorial românesc. Nu prin blocarea investițiilor străine sau prin discriminarea cumpărătorilor externi, ci prin crearea condițiilor în care producătorul român viabil să nu fie obligat să vândă în perioadele de criză doar pentru că nu are acces la lichiditate, depozitare sau mecanisme de finanțare adecvate ciclului agricol.

Cred că problema finanțării este esențială: agricultura nu funcționează după ciclul unei activități comerciale obișnuite iar investiția și costurile sunt angajate cu multe luni înainte de momentul încasării veniturilor. Pentru fermier, finanțarea capitalului de lucru

este uneori la fel de importantă ca finanțarea investiției. Din experiența mea, diferența dintre o afacere care poate traversa un an dificil și una care intră rapid în dificultate nu ține întotdeauna de profitabilitatea ei pe termen lung, ci și de lichiditatea disponibilă la momentul potrivit.

Aceasta nu înseamnă că băncile trebuie obligate să finanțeze proiecte neviabile. Disciplina financiară este necesară. Dar nici nu putem construi o economie agroindustrială dacă ciclul natural al agriculturii este tratat de finanțatori ca o anomalie de risc. Agricultura are nevoie de produse financiare adaptate sezonalității, de asigurări agricole funcționale, de garanții, de factoring și de instrumente de finanțare pentru stocuri, precum și de instituții specializate care înțeleg riscul agricol.

Răspunsul nu poate fi o simplă extindere a subvențiilor; ele pot stabiliza venitul și pot compensa temporar anumite pierderi, dar nu construiesc singure depozite, fabrici, sisteme de irigații, capacități de procesare sau companii competitive. **România trebuie să treacă de la o logică predominant compensatorie la una de transformare a structurii economice.**

Una dintre problemele structurale ale agriculturii românești este poziția producătorului primar în lanțul de valoare. Fără depozitare, procesare și capacitate de negociere, fermierul vinde într-un punct în care puterea sa de piață este redusă, iar valoarea se formează mai târziu în lanț. Investițiile în depozitare și procesare pot schimba această structură, permițând ca o parte mai mare din valoarea adăugată să rămână în sectorul agricol românesc. Dar aici apare din nou problema capitalului: o fabrică de procesare nu este un proiect agricol în sens îngust, ci un proiect industrial care are nevoie de finanțare, energie, infrastructură și piață.

Cooperativele pot avea un rol important tocmai în această zonă, dacă sunt tratate ca instrumente economice și nu ca simple forme administrative. Prin agregarea ofertei, producătorii pot obține condiții mai bune de achiziție și vânzare și pot avea acces la investiții pe care, individual, le-ar putea susține mai greu. Dar pentru ca acest mecanism să funcționeze, este nevoie de management profesionist, capital și guvernanță reală.

Problema apei trebuie privită în aceeași logică economică. Atunci când producția agricolă depinde puternic de evoluția vremii și nu există suficiente mecanisme pentru reducerea riscului climatic, volatilitatea veniturilor crește, iar finanțarea devine mai dificilă. Investițiile în infrastructura de apă nu înseamnă, prin urmare, doar protejarea producției agricole, ci și reducerea riscului economic asociat acesteia. Schimbarea climatică amplifică această problemă. Date recente arată că România se confruntă cu secete recurente, deficite persistente de umiditate în sol și temperaturi estivale care afectează puternic culturile, în special porumbul. În acest context, investiția în apă, tehnologii agricole și schimbarea structurii culturilor nu mai poate fi amânată.

Agricultura trebuie, prin urmare, gândită ca un ecosistem economic. Fermierul, banca, furnizorul de inputuri, asigurătorul, depozitul, procesatorul, transportatorul și comerciantul nu pot fi tratați ca entități separate. Dacă una dintre verigi se rupe, întregul lanț devine mai vulnerabil. România nu are nevoie doar de producție agricolă, ci de un lanț agroindustrial în care valoarea să fie creată și păstrată, pe cât posibil, în interiorul economiei.

În această perspectivă, capitalul este decisiv. Transformarea agriculturii într-o economie agroindustrială nu poate fi finanțată exclusiv prin subvenții și nici exclusiv prin credit bancar. Sunt necesare capital privat, credit adaptat ciclurilor agricole, garanții, asigurări, cooperative funcționale, piață de capital și investiții comune în depozitare, procesare și comercializare. Mai important, este nevoie de capital pe termen suficient de lung pentru ca producătorul să poată traversa un an agricol prost fără să fie obligat să-și lichideze activele.

Aici se întâlnește agricultura cu teza mai largă a acestei analize. România are teren, producători, resurse de apă și acces la piață. Are capital financiar și are companii care pot dezvolta capacități industriale. Problema este conectarea acestor resurse într-un sistem coerent. Dacă fermierul produce, dar trebuie să vândă imediat, dacă banca finanțează doar cu prudență extremă, dacă nu există depozitare, dacă procesarea este insuficientă și dacă produsul finit este importat după ce materia primă a fost exportată, valoarea economică se scurge din sistem.

În analiza concretă a companiilor, am întâlnit situații în care problemele devin cu adevărat dificile atunci când o vulnerabilitate temporară de lichiditate este confundată cu o lipsă structurală de viabilitate. Aici este una dintre zonele în care trebuie intervenit. Scopul nu trebuie să fie protejarea artificială a fiecărui producător indiferent de eficiență. O economie competitivă presupune și restructurare, și schimbarea structurilor neviabile. Dar între falimentul unei exploatații neviabile și dispariția unui producător viabil din cauza unei crize temporare de lichiditate există o diferență majoră. Prima este selecție economică. A doua este pierdere de capital productiv.

De aceea, politica agricolă a României ar trebui să urmărească nu doar cât se produce, ci și cine păstrează valoarea creată și cât din lanțul economic este construit în România. Indicatorul relevant nu este numai producția la hectar sau valoarea exporturilor agricole. Trebuie să privim și ponderea procesării interne, valoarea adăugată locală, capacitatea de depozitare, accesul producătorilor la finanțare și asigurare, productivitatea, capacitatea de export a produselor finite și reziliența financiară a fermelor.

Agricultura poate deveni astfel unul dintre cele mai bune exemple ale tezei centrale a acestei analize. România are teren, apă, producători și acces la piață. Are și capitalul necesar pentru a construi mai mult. Ceea ce îi lipsește este un sistem economic

suficient de bine conectat între producție, finanțare, asigurare, depozitare, procesare, logistică și distribuție.

Cu riscul de a mă repeta, valoarea nu apare doar din cantitatea produsă. Apare din cât de mult din lanțul economic reușim să construim în România. Iar prima condiție pentru aceasta este ca producătorul care creează materia primă să nu fie obligat să iasă din lanț exact atunci când economia ar trebui să-l ajute să urce în el.

9. Capitalul uman: resursa care nu poate fi substituită rapid

Există o resursă pe care România nu o poate cumpăra de pe o piață externă în același mod în care cumpără energie, tehnologie sau capital financiar: capitalul uman. O economie poate atrage bani, poate importa echipamente, tehnologii și know-how și poate angaja temporar forță de muncă din exterior. Nu poate însă construi rapid, prin importuri, milioane de oameni bine pregătiți, cu experiență profesională, competențe tehnice, capacitate managerială și cunoașterea particularităților economiei locale. Formarea unei astfel de resurse durează ani sau chiar decenii.

Această diferență este esențială pentru România. Într-o economie care dorește să investească în industrie, energie, apărare, infrastructură, tehnologie și servicii cu valoare adăugată ridicată, limita nu va fi întotdeauna reprezentată de disponibilitatea capitalului financiar. Din experiența mea, această problemă este mult mai vizibilă decât reiese din statisticile privind ocuparea forței de muncă: nu este suficient să găsești oameni, trebuie să găsești oamenii cu competențele potrivite pentru ceea ce vrei să construiești.

Migrația forței de muncă, îmbătrânirea populației și decalajele educaționale sunt, de aceea, nu doar probleme sociale, ci constrângeri economice consistente si directe. OECD estimează că aproape una din cinci persoane de origine română aflate la vârsta activă trăiește în străinătate, într-un context în care populația de vârstă activă se reduce, iar generațiile tinere sunt tot mai puțin numeroase (OECD Economic Surveys: Romania 2026).

Această realitate schimbă radical problema dezvoltării. România nu trebuie doar să creeze locuri de muncă ci trebuie să creeze locuri de muncă suficient de productive pentru a păstra oamenii în țară și suficient de atractive pentru a-i convinge pe o parte dintre cei plecați să se întoarcă. Diferențialul salarial rămâne important, dar nu este singurul factor; calitatea administrației, infrastructura, educația copiilor, sănătatea, accesul la locuințe, predictibilitatea și oportunitățile profesionale contribuie împreună la decizia de a rămâne sau de a reveni. OECD subliniază că îmbunătățirea oportunităților de muncă, a salariilor și a serviciilor publice este esențială pentru reducerea emigrației și stimularea revenirii.

De aici rezultă o concluzie importantă: politica de resurse umane a României nu poate fi separată de politica economică. O economie care nu oferă suficientă valoare angajatului pierde capital uman. O economie care nu utilizează competențele la nivelul la care acestea au fost formate pierde din nou capital uman. Iar o economie care formează oameni pe care alte economii îi folosesc mai eficient suportă o parte din costul formării, în timp ce beneficiul economic se produce în altă parte.

Din punct de vedere economic, această problemă poate fi chiar mai importantă decât simpla emigrație. Nu este suficient să știm câți oameni pleacă. Trebuie să știm ce competențe pleacă, în ce sectoare sunt absorbite și ce tip de valoare produc în economiile de destinație. Capitalul uman nu este doar număr de persoane. Este combinația dintre educație, experiență, competență, productivitate, rețele profesionale și capacitatea de a lucra în organizații complexe.

În acest sens, România are nevoie să treacă de la o abordare cantitativă a forței de muncă la una calitativă. Nu doar câți oameni avem disponibili, ci ce știu să facă, cât de bine sunt pregătiți și în ce măsură economia este capabilă să valorifice aceste competențe.

Educația și sănătatea trebuie privite, din această perspectivă, ca infrastructuri economice. Un sistem educațional performant produce competențe care intră în industrie, servicii, cercetare, administrație și antreprenoriat. Un sistem de sănătate funcțional păstrează oamenii în activitate, reduce pierderile de productivitate și permite economiei să beneficieze mai mult timp de experiența acumulată. A tăia mecanic resursele fără a reforma mecanismele care produc cheltuiala nu înseamnă reformă; înseamnă să slăbești exact capacitatea pe care pretinzi că vrei să o eficientizezi.

Apare o distincție esențială pentru orice politică de consolidare fiscală: reducerea costului unui sistem și creșterea eficienței acelui sistem nu sunt același lucru. O reformă autentică nu constă în a cheltui pur și simplu mai puțin, ci în a obține rezultate mai bune cu resursele disponibile. În educație, acest lucru înseamnă profesori bine pregătiți și evaluați, reducerea abandonului școlar, pregătire tehnică relevantă, legături reale între școli, universități și economie și un sistem capabil să identifice rapid competențele de care economia va avea nevoie peste cinci sau zece ani.

Am întâlnit această problemă și în mediul profesional: există oameni bine pregătiți, dar nu întotdeauna competențele lor se potrivesc cu ceea ce organizațiile au nevoie să facă în următorii ani. Nu putem vorbi simultan despre reindustrializare, energie, apărare, infrastructură, digitalizare și dezvoltarea serviciilor sofisticate fără să discutăm despre ingineri, tehnicieni, specialiști IT, cercetători, manageri de proiect, operatori industriali, specialiști în logistică și profesioniști capabili să opereze echipamente și organizații din ce în ce mai complexe.

Aici educația tehnică și învățământul dual au o importanță strategică. O economie industrială modernă nu funcționează doar cu absolvenți universitari, ci cu un spectru larg de competențe tehnice. Reindustrializarea presupune operatori calificați, electricieni, mecanici, specialiști în automatizări, mentenanță, control al calității și procese industriale. În același timp, tranziția către tehnologii mai avansate ridică cererea pentru competențe de nivel superior. România nu are nevoie să aleagă între educația academică și cea tehnică; are nevoie de un sistem care să le conecteze și să le valorifice economic.

Aceeași logică este valabilă în sănătate. O populație sănătoasă este o condiție de funcționare a economiei, nu doar un obiectiv social. Absenteismul, pensionarea prematură, perioadele lungi de incapacitate de muncă și accesul insuficient la servicii medicale au costuri economice măsurabile. La rândul său, emigrația personalului medical reprezintă o pierdere a unei investiții deja realizate de România în formarea profesioniștilor.

OECD arată că emigrația medicilor și asistenților medicali a reprezentat o problemă importantă pentru România, iar condițiile de lucru, infrastructura și managementul sistemului sunt printre factorii care au alimentat acest fenomen. Chiar și după creșterile salariale din sectorul public, intenția de emigrare a rămas ridicată în rândul medicilor tineri.

Aceasta arată de ce politica salarială, deși importantă, nu este suficientă. Un medic nu decide să rămână în România doar în funcție de salariu. Contează infrastructura în care lucrează, calitatea echipamentelor, timpul consumat de birocrație, organizarea spitalului, posibilitatea de a se dezvolta profesional și calitatea vieții. Aceeași observație este valabilă, cu particularități diferite, pentru profesori, cercetători, ingineri, specialiști IT sau manageri.

Capitalul uman are și o altă caracteristică: se depreciază dacă nu este utilizat. Un absolvent bine pregătit care lucrează ani de zile sub nivelul competențelor sale poate pierde o parte din ceea ce a acumulat, un cercetător fără infrastructură de cercetare pleacă, un inginer fără proiecte complexe își caută oportunități în altă parte, un manager experimentat care găsește mai multă predictibilitate în exterior își mută capitalul profesional acolo unde acesta poate fi valorificat.

De aceea, politica de capital uman trebuie să fie legată direct de politica de investiții. Nu este suficient să construiești o fabrică dacă oamenii capabili să o opereze trebuie importați. Nu este suficient să construiești o infrastructură dacă nu există competențele locale necesare pentru proiectare, execuție și mentenanță. Nu este suficient să dezvolți un sector tehnologic dacă specialiștii formați în România pleacă imediat către piețe unde productivitatea muncii și remunerația sunt mai ridicate.

Diaspora trebuie privită în aceeași logică economică. Românii care au lucrat în economii dezvoltate au acumulat nu doar economii, ci și competențe manageriale, experiență tehnologică, contacte comerciale, cunoașterea unor piețe și standarde organizaționale. OECD consideră diaspora un rezervor important de forță de muncă potențială și arată că România are încă un spațiu semnificativ pentru a orienta politica privind diaspora către revenire și implicare economică.

Dar diaspora nu se va întoarce pentru că i se cere patriotic să o facă. Se va întoarce atunci când diferența dintre ceea ce poate obține în străinătate și ceea ce poate construi în România devine suficient de mică pentru a justifica alegerea. Iar această diferență nu este determinată doar de salariu. Contează proiectele, companiile, infrastructura, școlile, serviciile medicale, locuirea și predictibilitatea mediului economic. Mai mult, revenirea nu trebuie măsurată exclusiv prin numărul celor care se întorc definitiv. Un român care investește în România, participă la un proiect, deschide o companie, transferă tehnologie, aduce un client internațional sau lucrează periodic cu firme românești contribuie, de asemenea, la formarea capitalului intern. Diaspora poate fi astfel privită nu doar ca populație plecată, ci ca extensie internațională a capitalului uman românesc.

Această perspectivă este importantă pentru că mută discuția de la pierdere la reconectare. Nu toți românii plecați se vor întoarce. Nici nu este necesar ca strategia să pornească de la această premisă. Obiectivul mai realist este ca România să poată utiliza mai bine capitalul uman răspândit deja în lume: prin investiții, antreprenoriat, cercetare, transfer de competențe, proiecte comune și, acolo unde condițiile permit, prin revenire.

În cele din urmă, aici se află una dintre cele mai importante limite ale unei strategii bazate pe resurse proprii. Capitalul financiar poate fi atras. Tehnologia poate fi cumpărată. Echipamentele pot fi importate. Energia poate fi produsă. Dar oamenii capabili să combine toate aceste resurse într-un sistem productiv trebuie formați, păstrați și valorificați.

De aceea, educația și sănătatea nu sunt anexe ale politicii economice și nici categorii de cheltuieli care trebuie protejate doar din motive sociale. Ele sunt investiții în capacitatea de producție viitoare a economiei. Când România investește într-un profesor bun, într-un medic bine pregătit, într-un inginer, într-un cercetător sau într-un specialist tehnic, nu finanțează doar un serviciu public. Construiește o parte din infrastructura productivă a economiei de mâine.

Iar aceasta este poate cea mai dificilă formă de capital de construit: nu poate fi comandat, importat și instalat într-un proiect. Are nevoie de timp, de instituții funcționale și de continuitate. Tocmai de aceea, dacă România vrea să treacă de la o economie care își exportă o parte importantă din forța de muncă la una care își valorifică mai bine

propriile resurse, capitalul uman trebuie tratat ca o componentă de prim rang a politicii economice.

O țară poate recupera un deficit financiar printr-un împrumut, poate recupera o întârziere tehnologică printr-o investiție, poate suplini temporar o lipsă de energie prin importuri. Nu poate recupera rapid un deceniu de pierdere a competențelor. De aceea, capitalul uman nu este doar una dintre resursele României. Este resursa care determină dacă toate celelalte resurse vor putea fi transformate în valoare.

10. Europa: partener economic, nu substitut pentru strategia națională

A susține o redresare bazată mai mult pe propriile resurse nu înseamnă ca România să se izoleze de Uniunea Europeană. Dimpotrivă. Pentru România, integrarea europeană este una dintre cele mai importante surse de avantaj economic pe termen lung. Piața unică, libera circulație a bunurilor, serviciilor, capitalului și persoanelor, integrarea în lanțurile industriale europene, accesul la tehnologie, capital și know-how și apartenența la un spațiu de sute de milioane de consumatori reprezintă avantaje structurale pe care România trebuie să le păstreze și să le valorifice.

De aceea, ideea de suveranitate economică nu trebuie confundată cu autarhia și nici cu retragerea din mecanismele europene. O economie suverană nu este o economie care refuză relațiile externe; este o economie care poate participa la aceste relații dintr-o poziție de capacitate internă, nu dintr-o poziție de dependență.

Această distincție este importantă in contextul in care România a ajuns, în ultimii ani, să trateze uneori relația cu Uniunea Europeană mai ales prin prisma finanțării disponibile. Discuția despre Europa a devenit prea ușor o discuție despre câți bani pot fi atrași, câte proiecte sunt eligibile și cât de bine este absorbit un anumit program. Toate aceste lucruri contează, dar ele sunt mijloace, nu scopul dezvoltării economice. Din experiența mea profesională, această diferență este esențială: o sursă de finanțare poate face posibil un proiect, dar nu poate decide în locul unei organizații ce proiect merită făcut.

Integrarea europeană este incomparabil mai importantă decât un anumit flux financiar. Câștigul fundamental al României este participarea la piața europeană și la rețelele economice, industriale, logistice, tehnologice și financiare care se formează în interiorul acesteia. Fondurile europene pot accelera dezvoltarea. Piața europeană poate însă susține dezvoltarea pe termen lung si de aici trebuie să pornească și schimbarea de perspectivă.

România trebuie să fie capabilă să-și stabilească prioritățile chiar și într-un scenariu în care finanțarea externă este mai redusă, întârziată, mai competitivă sau mai strict condiționată. Nu pentru că finanțarea europeană ar fi neimportantă, ci tocmai pentru că o economie matură nu își poate construi strategia în funcție de calendarul unor programe externe.

O țară care trebuie să știe ce vrea să construiască înainte de a decide de unde va obține banii pentru acel proiect, este, în fond, una dintre problemele majore ale modului în care România a abordat dezvoltarea. Uneori proiectul a fost definit de existența finanțării disponibile, nu finanțarea de nevoia economică. Când apare un program, se caută rapid proiecte eligibile. Când apare o sursă de creditare, se caută utilizări pentru capital. Ordinea sănătoasă este inversă: România trebuie mai întâi să stabilească ce capacități economice îi lipsesc și ce infrastructură este necesară pentru creștere, iar apoi să identifice combinația optimă de resurse pentru a le construi.

Este de la sine înțeles că această ordine este fundamentală.

Mai întâi trebuie stabilit ce infrastructură de transport este necesară, ce capacitate energetică trebuie construită, unde există potențial industrial, ce sectoare trebuie dezvoltate, ce competențe trebuie formate și ce investiții pot crește productivitatea. Abia după aceea trebuie stabilit dacă proiectul va fi finanțat prin buget, capital privat, credit bancar, piață de capital, fonduri europene, parteneriat public-privat sau printr-o combinație a acestora.

În acest model, fondurile europene devin ceea ce trebuie să fie: un accelerator al unei strategii proprii, nu substitutul ei.

Un proiect nu este bun pentru România doar pentru că este eligibil pentru finanțare europeană. Este bun dacă răspunde unei nevoi reale, reduce o constrângere economică, crește productivitatea, dezvoltă infrastructura, mărește capacitatea de producție, reduce costurile sau creează venituri și competențe care rămân în economie și după încheierea finanțării. Faptul că proiectul poate fi finanțat din fonduri europene reprezintă un avantaj suplimentar, nu criteriul fundamental al valorii sale economice.

Această diferență trebuie să devină esențială și în evaluarea absorbției. O rată ridicată de absorbție poate reprezenta un succes administrativ, dar nu garantează un succes economic. Pentru economie contează ce rămâne după consumarea banilor: o autostradă funcțională, o rețea energetică, o capacitate industrială, o infrastructură digitală, o fabrică, un sistem de irigații, o competență profesională, un centru de cercetare sau o creștere durabilă a productivității.

Aceeași logică trebuie aplicată și investițiilor străine. România nu are niciun interes să aleagă între capital românesc și capital străin deoarece are nevoie de ambele. Capitalul străin poate aduce tehnologie, piețe, disciplină managerială și acces la rețele internaționale. Capitalul intern oferă însă stabilitate, ancorare locală și capacitatea de a păstra o parte mai mare din valoarea creată în economia națională.

Obiectivul nu trebuie să fie reducerea prezenței capitalului străin, ci creșterea capacității economiei românești de a beneficia de el. O fabrică construită în România poate deveni baza unei industrii locale de furnizori. Un centru de cercetare poate genera competențe

care rămân în țară. O investiție străină poate crea antreprenori locali, transfer tehnologic și noi exportatori. Dar aceste efecte nu apar de la sine; ele depind de existența infrastructurii, a capitalului local, a competențelor, a furnizorilor și a unui mediu de afaceri capabil să conecteze investiția externă la economia internă.

În aceeași manieră trebuie privită și integrarea României în lanțurile europene de producție.

Participarea la aceste lanțuri este un avantaj extraordinar. România poate deveni o platformă industrială importantă pentru Europa Centrală și de Est. Dar integrarea într-un lanț de producție nu este echivalentă cu captarea unei părți importante din valoarea acelui lanț. Există o diferență între a produce un bun în România și a deține competențele tehnologice, furnizorii, cercetarea, proiectarea, software-ul, marca și distribuția care generează cea mai mare parte a valorii.

Miza pentru România este, prin urmare, trecerea graduală către segmente cu valoare adăugată mai mare. Nu doar producție, ci proiectare. Nu doar asamblare, ci inginerie. Nu doar export, ci și cercetare, dezvoltare de produs, servicii post-vânzare și proprietate intelectuală. Nu doar participare la lanțurile industriale europene, ci creșterea poziției în aceste lanțuri.

Experiența PNRR arată și cealaltă față a dependenței de finanțarea externă. Atunci când accesul la resurse este condiționat de jaloane, termene și reforme, întârzierea unei decizii interne poate produce pierderi financiare reale. În practică, am întâlnit de multe ori aceeași problemă într-o formă mai simplă: atunci când finanțarea devine obiectivul principal, proiectul ajunge să fie construit în jurul sursei de bani, nu în jurul nevoii economice. Riscul nu este existența condiționalității în sine — aceasta poate fi justificată — ci situația în care un proiect important pentru economia românească este conceput astfel încât să nu mai poată continua într-un ritm rezonabil dacă o anumită sursă externă întârzie sau devine indisponibilă.

O strategie națională robustă trebuie să reducă această vulnerabilitate. În cazul unui proiect esențial, întrebarea nu ar trebui să fie doar „este eligibil pentru fonduri europene?”, ci și „ce se întâmplă dacă finanțarea europeană întârzie?”. Dacă răspunsul este că întregul proiect se blochează, atunci România nu are încă o strategie de dezvoltare; are un proiect dependent de finanțare.

Într-o economie suverană, proiectele importante trebuie să poată supraviețui schimbării sursei de finanțare. Desigur, pot fi încetinite, pot fi redimensionate, pot fi reprogramate, dar nu ar trebui să dispară doar pentru că un anumit program extern s-a încheiat. Capacitatea de a continua un proiect folosind un alt mix de resurse este una dintre formele concrete ale rezilienței economice.

De aici rezultă și o definiție mai precisă a suveranității economice. Ea nu înseamnă ca România să producă totul singură. Ar fi nerealist și, în cazul unei economii integrate în Europa, nici măcar dezirabil. Înseamnă să aibă suficientă capacitate internă pentru a-și stabili prioritățile, pentru a investi, pentru a finanța o parte relevantă din proiectele sale, pentru a reacționa la șocuri și pentru a continua dezvoltarea chiar atunci când mediul extern devine mai puțin favorabil.

Suveranitatea economică înseamnă, astfel, capacitatea de a alege.

România nu trebuie să se desprindă de Europa pentru a deveni mai independentă economic. Trebuie să devină suficient de puternică economic pentru ca integrarea europeană să fie o alegere strategică avantajoasă, nu o condiție de supraviețuire.

Aceasta schimbă și sensul noțiunii de interdependență. O economie modernă este inevitabil interdependentă. Energia, tehnologia, capitalul, materiile prime, transportul și piețele sunt conectate la nivel global. Niciun stat european nu funcționează complet izolat. Problema nu este interdependența, ci asimetria dependențelor.

România trebuie să urmărească reducerea acelor dependențe care îi limitează libertatea de acțiune și consolidarea celor care îi aduc acces la piețe, tehnologie și capital. Trebuie să poată importa ceea ce nu are sens să producă singură și să fie capabilă să producă competitiv ceea ce reprezintă avantaje strategice. Trebuie să poată atrage capital străin, dar și să dispună de capital intern. Trebuie să fie parte a lanțurilor europene, dar să urce gradual către segmente cu valoare adăugată mai mare. Trebuie să utilizeze fondurile europene, dar să aibă și o strategie care există independent de ele.

În acest sens, relația cu Europa trebuie să evolueze de la dependență la interdependență.

România nu trebuie să privească Uniunea Europeană ca pe un substitut pentru capitalul propriu, pentru politica industrială, pentru infrastructură, pentru educație sau pentru disciplina bugetară. Dar nici nu trebuie să privească integrarea europeană ca pe o limitare a suveranității sale economice. Dimpotrivă, o Românie mai competitivă, mai productivă și mai bine capitalizată va fi un partener european mai puternic și va putea beneficia mai mult de avantajele integrării.

Europa nu trebuie să fie pentru România doar sursă de finanțare. Trebuie să fie piață, partener industrial, sursă de tehnologie, spațiu de investiții și cadru în care companiile românești să poată crește. Aceasta este diferența dintre o economie care așteaptă și una care participă.

România trebuie să rămână profund integrată în economia europeană, dar să intre în această relație cu mai mult capital propriu, cu mai multă industrie, cu mai multă energie

disponibilă, cu mai multe competențe, cu instituții mai solide și cu o capacitate mai mare de a decide ce vrea să construiască.

Europa poate accelera această transformare. Dar transformarea trebuie să fie a României.

11. Împrumutul nu este capital

Există o altă distincție esențială pentru discursul economic: finanțarea nu este același lucru cu capitalul! Un împrumut mobilizează resurse înainte de momentul în care economia le poate genera, dar creează concomitent o obligație viitoare de rambursare și de plată a dobânzii.

Împrumutul este justificat economic atunci când finanțează un activ sau un proiect care crește suficient de mult capacitatea viitoare a economiei pentru a susține costul finanțării. Infrastructura care reduce costurile logistice, rețelele energetice care permit noi investiții și proiectele care generează activitate și venituri fiscale viitoare sunt exemple în care datoria poate accelera dezvoltarea.

Problema apare când aceeași logică este folosită pentru cheltuieli curente fără capacitate suplimentară de producție. Salariile, subvențiile sau cheltuielile administrative finanțate prin datorie nu dispar după ce banii sunt cheltuiți. Obligația rămâne, iar economia trebuie să genereze ulterior resurse pentru plata datoriei și a dobânzii.

De aceea, întrebarea corectă nu este dacă România trebuie să se împrumute sau nu, ci pentru ce se împrumută, la ce cost și ce capacitate economică nouă rezultă din acest împrumut. Potrivit prognozei Comisiei Europene din primăvara lui 2026, datoria publică este estimată să crească de la 59,3% din PIB în 2025 la 61,6% în 2026 și aproximativ 63,4% în 2027, pe fondul deficitelor primare ridicate și al plății dobânzilor.

Pe măsură ce datoria și costul finanțării cresc, spațiul de decizie al statului se îngustează. O parte tot mai mare din resursele viitoare este destinată obligațiilor acumulate în trecut. De aceea, consolidarea fiscală nu este doar o cerință contabilă; este și un instrument prin care statul își recuperează libertatea de a decide unde investește.

În mod ideal, logica investițională trebuie inversată față de reflexul actual: mai întâi necesitatea economică, apoi randamentul și beneficiul, iar abia după aceea alegerea sursei de finanțare. Bugetul, capitalul privat, economisirea internă, fondurile europene și împrumuturile sunt instrumente diferite pentru același scop. Sursa finanțării trebuie să fie subordonată logicii proiectului, nu proiectul logicii sursei de finanțare.

Același principiu este valabil și pentru sectorul privat. Din experiența mea în analiza financiară și de risc, diferența dintre o finanțare sănătoasă și una care doar amână o

problemă nu este întotdeauna vizibilă în rezultatele pe termen scurt. Ea se vede mai ales în capacitatea companiei de a genera ulterior suficient cash-flow pentru a susține datoria. O companie care se împrumută pentru o fabrică sau pentru tehnologie poate transforma datoria în creștere. O companie care se împrumută pentru a acoperi pierderi recurente fără să-și schimbe modelul de afaceri doar amână problema. La nivel macroeconomic, mecanismul este același.

România nu trebuie să fugă de finanțare. Trebuie să fie mult mai exigentă cu ceea ce finanțează. Obiectivul este ca finanțarea de astăzi să contribuie la crearea capitalului care va produce veniturile de mâine.

Există însă și o dimensiune a datoriei care este mai puțin discutată: efectul ei asupra opțiunilor economice viitoare. Împrumutul aduce în prezent resurse care, altfel, ar fi disponibile abia în viitor, dar această anticipare are un preț. Ea transformă o parte din veniturile viitoare într-o obligație deja angajată. Cu cât economia se împrumută mai mult fără să-și mărească în aceeași măsură capacitatea de a produce venituri, cu atât o proporție mai mare din resursele viitoare este prealocată pentru plata datoriilor acumulate în trecut.

De aceea, datoria trebuie privită nu numai prin nivelul dobânzii sau prin raportarea sa la PIB, ci și prin efectul asupra spațiului economic de decizie. Un stat care dispune de resurse suficiente pentru a finanța infrastructura, energia, educația și investițiile productive are mai multe opțiuni strategice. Un stat în care o parte tot mai mare din veniturile viitoare este absorbită de serviciul datoriei are mai puține.

În acest sens, datoria poate deveni o problemă de suveranitate economică. Nu pentru că împrumutul ar reprezenta în sine o pierdere de independență, ci pentru că acumularea unei datorii care nu generează suficient capital productiv reduce treptat libertatea de a decide asupra utilizării resurselor viitoare. Împrumutul poate cumpăra timp pentru dezvoltare atunci când finanțează active care vor produce mai mult decât costul lor. Dar atunci când finanțează consumul curent, el nu cumpără dezvoltare; consumă din libertatea economică a anilor următori.

În analiza financiară, această distincție este una dintre cele mai importante: nu nivelul datoriei, privit izolat, spune dacă finanțarea este sănătoasă, ci relația dintre datoria acumulată și capacitatea viitoare de a genera venituri și cash-flow.

În fond, diferența este simplă: o economie care se împrumută pentru a construi capacități productive își folosește viitorul pentru a-și mări potențialul. **O economie care se împrumută pentru a susține permanent consumul își folosește viitorul pentru a plăti prezentul.**

12. Apărarea: de la cheltuială strategică la politică industrială

Creșterea cheltuielilor pentru apărare reprezintă una dintre puținele situații în care o necesitate strategică poate fi legată direct de dezvoltarea și reconstrucția industrială. Contextul geopolitic obligă statele europene să-și mărească rapid capacitățile militare, să refacă stocurile și să dezvolte industrii de apărare capabile să producă într-un ritm mult mai mare decât în ultimele decenii. Pentru România, problema nu este dacă trebuie să investească în apărare. Trebuie. Problema economică este însă ce primește România în schimbul acestor cheltuieli.

Întrebarea corectă nu este doar ce echipamente cumpărăm, ci și ce capacitate industrială construim în România în jurul acestor achiziții.

Această distincție este esențială într-o perioadă în care apărarea poate deveni una dintre cele mai mari categorii de cheltuieli publice pentru următorul deceniu. O țară poate cheltui miliarde de euro pentru securitate și, la finalul programului, să aibă o armată mai bine echipată, dar o industrie națională aproape la fel de slabă ca înainte. Poate proceda însă și invers: aceeași nevoie de înzestrare poate fi utilizată pentru modernizarea fabricilor, dezvoltarea furnizorilor, formarea inginerilor, transferul de tehnologie și crearea unor produse care pot fi vândute ulterior pe piețe externe.

Diferența dintre cele două rezultate nu este dată de volumul cheltuielilor, ci de arhitectura programelor de achiziție.

România nu pornește de la zero: există încă facilități și competențe în domeniul munițiilor, vehiculelor militare, mentenanței, electronicii, comunicațiilor și construcțiilor navale, precum și o bază industrială civilă care poate fi convertită parțial către domeniul apărării. Există companii private, centre universitare și specialiști care pot constitui baza unor noi capacități. Problema nu este inexistența totală a resurselor, ci fragmentarea lor și lipsa unei strategii prin care contractele publice să fie folosite pentru a le conecta, iar fragmentarea este adesea mai greu de corectat decât lipsa unei resurse. Când există competențe, capital și infrastructură, dar acestea nu sunt conectate într-un proiect coerent, valoarea lor economică rămâne mult sub potențial.

Repet, nu trebuie construit totul de la zero. Trebuie folosit ciclul actual de investiții pentru a reconstrui verigile lipsă.

În mod inevitabil, România va importa o parte importantă din sistemele de apărare de care are nevoie. Pentru platforme complexe, radare, rachete, aeronave sau sisteme integrate, dezvoltarea unei soluții complet indigene ar dura prea mult sau ar presupune costuri pe care România nu le poate justifica economic. Interoperabilitatea NATO impune, la rândul ei, compatibilitatea cu sisteme deja existente în alianță.

Problema nu este importul în sine. Problema apare atunci când importul devine întregul model industrial.

Un echipament importat care este apoi întreținut în România, alimentat de o rețea locală de furnizori, susținut de ingineri români, modernizat local și integrat într-un ecosistem de producție poate genera o valoare economică semnificativă. Același echipament, cumpărat integral din exterior și întreținut tot din exterior, produce în România un efect economic mult mai redus, chiar dacă valoarea contractului este identică.

Prin urmare, valoarea unui contract de apărare trebuie măsurată nu numai prin suma plătită și numărul de echipamente livrate, ci și prin ceea ce rămâne în economie după executarea lui: fabrici modernizate, capacitate de producție, furnizori români, tehnologie transferată, cercetare, software, calificări profesionale, mentenanță și, în ultimă instanță, produse care pot fi exportate.

În 2026, Programul SAFE oferă un exemplu relevant al acestei logici.

România beneficiază în cadrul SAFE de un împrumut european de până la 16,68 miliarde de euro. Este importantă însă natura instrumentului: banii nu reprezintă un transfer nerambursabil către România, ci o finanțare rambursabilă, pentru care statul român își asumă serviciul datoriei și costurile aferente. Din această perspectivă, SAFE nu trebuie prezentat ca „bani europeni care vin în România”, ci ca un instrument de finanțare a unor cheltuieli de apărare și infrastructură care vor trebui să producă suficiente beneficii economice și strategice pentru a justifica costul finanțării.

Această diferență schimbă fundamental analiza economică.

Dacă România se împrumută pentru a cumpăra produse finite din exterior, efectul imediat este modernizarea capacității militare, dar nu neapărat creșterea capitalului productiv intern. Dacă însă împrumutul finanțează concomitent capacități de producție, infrastructură, tehnologie, cercetare și integrare locală, aceeași sumă poate avea un efect economic mult mai mare și poate lăsa în România active care continuă să producă valoare după terminarea programului.

Cu alte cuvinte, nu orice cheltuială pentru apărare este investiție economică.

Poate fi investiție strategică pentru securitate, fără să fie și investiție productivă pentru economie.

Această distincție trebuie făcută fără a diminua importanța securității. O țară nu poate evalua apărarea exclusiv prin randamentul economic al cheltuielilor. Unele capacități trebuie cumpărate pentru că sunt necesare imediat, chiar dacă valoarea lor economică locală este limitată. Apărarea are, prin definiție, o funcție care nu poate fi redusă la PIB, profit sau exporturi.

Dar tocmai pentru că aceste cheltuieli sunt necesare și inevitabile, România trebuie să obțină din ele maximum posibil de efect industrial.

Aceste elemente pot reprezenta un câștig industrial real. Dar ele trebuie evaluate, nu presupuse.

Într-un program de asemenea dimensiune, criteriul final ar trebui să fie ceea ce rămâne după livrare. Dacă după terminarea unui contract România rămâne cu o fabrică modernizată, cu linii de producție competitive, cu o rețea de subcontractori, cu ingineri specializați, cu capacitate de cercetare și cu acces la piețe externe, cheltuiala are un efect industrial care depășește cu mult valoarea echipamentelor cumpărate.

Dacă rămâne doar cu echipamentul militar, câștigul este în principal unul de securitate. Ambele pot fi necesare. Dar nu trebuie confundate.

De aceea, România ar trebui să urmărească o politică de „local content” mult mai sofisticată decât simpla cerință ca produsul final să fie asamblat în țară. O industrie competitivă se construiește prin componente, subansamble, materiale, software, electronică, senzori, comunicații, mentenanță și integrare. Valoarea economică nu se află doar în produsul final.

Un ecosistem industrial de apărare poate include muniții și explozivi, dar și electronică, optoelectronică, senzori, comunicații securizate, drone, sisteme anti-dronă, software, inteligență artificială, robotică, materiale avansate, imprimare 3D, sisteme de comandă și control și mentenanță predictivă. Multe dintre aceste tehnologii au utilizări civile. Prin urmare, industria de apărare poate deveni, în anumite condiții, o infrastructură de cercetare și inovare pentru întreaga economie.

Aici se află diferența dintre o politică de achiziții și o politică industrială. Prima urmărește să cumpere cât mai eficient echipamentul necesar. A doua urmărește să folosească puterea de cumpărare a statului pentru a construi capacitate economică. România are nevoie de ambele, dar nu trebuie să se limiteze la prima.

În același timp, trebuie spus foarte clar că SAFE nu trebuie idealizat. Dimensiunea totală a instrumentului și viteza cu care România a trebuit să contracteze au creat presiuni reale asupra modului în care au fost negociate și structurate unele programe. Criticile publice s-au concentrat inclusiv asupra concentrării unor contracte către Rheinmetall și asupra întrebării dacă beneficiul industrial pentru România este proporțional cu volumul datoriei contractate. Aceste critici nu trebuie nici ignorate, nici transformate în acuzații fără o analiză documentată a contractelor. Ele trebuie însă folosite pentru a formula întrebarea corectă: cine suportă riscul financiar și cine captează valoarea economică?

În cazul SAFE, aceasta este cu atât mai important cu cât finanțarea este rambursabilă. România își asumă o obligație financiară semnificativă. Costul economic al acestei obligații nu dispare pentru că dobânda este asociată unui mecanism european. Datoria rămâne datorie. Ea poate fi justificată dacă finanțează securitate indispensabilă și, pe

cât posibil, active productive care rămân în economie. Devine mult mai greu de justificat dacă o parte disproporționat de mare a banilor se transformă în importuri cu valoare adăugată redusă pentru economia românească.

Aceasta este și problema mai largă a relației dintre securitate, Europa și Statele Unite.

România trebuie să rămână ferm ancorată în NATO și în parteneriatul strategic cu Statele Unite. În același timp, Europa își dezvoltă propria capacitate industrială de apărare, iar România participă la acest efort. Cele două obiective nu sunt în mod necesar incompatibile. Dar România trebuie să evite ca politica sa de achiziții să fie percepută ca alegerea unei tabere industriale în detrimentul alteia. Într-un moment în care Statele Unite își reevaluează postura militară în Europa, iar Bucureștiul încearcă simultan să mențină și să consolideze prezența americană, orice decizie majoră de înzestrare are și o dimensiune strategică, nu doar financiară sau industrială. CSAT a semnalat în septembrie 2026 tocmai faptul că această relație cu SUA și evoluția prezenței militare americane în România sunt subiecte strategice distincte și actuale.

Prin urmare, politica de apărare a României trebuie să urmărească simultan trei obiective: securitate militară, sustenabilitate financiară și dezvoltare industrială. Dacă unul dintre cele trei lipsește, rezultatul este incomplet.

Nu putem transforma toate achizițiile militare în proiecte industriale locale; ar fi nerealist. Nu putem nici să refuzăm cooperarea cu marii producători internaționali în numele unei autosuficiențe imposibile. Dar putem negocia astfel încât achizițiile inevitabile să lase cât mai multe capacități în urmă.

România ar trebui să urmărească, pentru fiecare program strategic, o matrice simplă de rezultate: cât este import, cât este producție locală, câtă tehnologie este transferată, câți furnizori români sunt integrați, câte locuri de muncă specializate sunt create, ce capacități de cercetare apar și ce produse pot fi ulterior exportate.

Aceasta ar permite trecerea de la o contabilitate a facturilor la o contabilitate a valorii create.

În fond, acesta este și criteriul care trebuie aplicat întregii strategii economice descrise în această analiză. Un miliard de euro cheltuit nu este echivalent cu un miliard de euro de capital creat. O datorie contractată nu este echivalentă cu o investiție. O achiziție nu este echivalentă cu o capacitate industrială.

Pentru România, miza apărării este tocmai aceea de a transforma, pe cât posibil, o parte din cheltuiala obligatorie într-o platformă de dezvoltare.

În analiza financiară, diferența dintre cheltuială și investiție este esențială tocmai prin ceea ce produce fiecare după momentul plății. Același principiu poate fi aplicat și aici: apărarea devine motor industrial atunci când statul cumpără nu numai produse, ci și

competențe; nu numai echipamente, ci și tehnologie; nu numai capacitate militară, ci și capacitate de producție; nu numai securitate prezentă, ci și autonomie strategică pentru viitor.

Aici avem adevărata oportunitate. Nu în cât de mult vom cheltui pentru apărare, ci în câtă capacitate vom construi în jurul acestor cheltuieli.

Întrebarea pe care România trebuie să o pună după fiecare contract major nu este doar „ce primim?”. Este: “**Ce rămâne în România după ce factura este plătită?”.**

13. Fereastra de oportunitate

Paradoxul anului 2026 este că presiunile economice și financiare pot crea condițiile pentru o schimbare pe care România a amânat-o de multe ori. Deficitul obligă statul să-și regândească prioritățile și să distingă mai clar între cheltuiala necesară, cheltuiala justificată social și cheltuiala care doar amână o problemă. Inflația impune creșterea productivității și pune în discuție sustenabilitatea unui model bazat prea mult pe majorări nominale și prea puțin pe creșterea ofertei interne. Costul energiei face esențială valorificarea resurselor disponibile în România. Presiunile asupra industriei impun investiții în tehnologie, eficiență și infrastructură. Limitarea resurselor publice obligă la o mobilizare mai inteligentă a capitalului privat. Într-un anumit sens, ceea ce în perioade normale poate fi amânat prin împrumuturi, transferuri sau soluții provizorii trebuie acum decis.

Criza produce costuri reale, afectează veniturile populației, reduce spațiul de manevră al companiilor și poate amplifica tensiunile sociale și politice. Dar poate deveni un mecanism prin care economia este obligată să renunțe la amânarea permanentă a problemelor structurale. Presiunea financiară obligă la prioritizare, presiunea inflaționistă obligă la productivitate, presiunea energetică obligă la investiții și eficiență, presiunea asupra bugetului obligă la alegerea proiectelor care produc valoare și la renunțarea la cele care consumă resurse fără efect economic suficient. România poate folosi această presiune pentru a corecta ceea ce a fost lăsat prea mult timp în așteptare.

Aceasta este, poate, una dintre puținele oportunități reale pe care o perioadă dificilă le poate oferi: aceea de a schimba criteriul după care sunt evaluate politicile economice. În locul întrebării „cât putem cheltui?”, trebuie să devină centrală întrebarea „ce capacitate economică suplimentară obținem în urma acestei cheltuieli?”. În locul întrebării „cât putem împrumuta?”, trebuie pusă întrebarea „ce active productive construim cu banii împrumutați?”. În locul întrebării „cât putem atrage din exterior?”, trebuie să ne întrebăm „câtă valoare rămâne și se multiplică în economia românească?”. Schimbarea poate părea una de formulare, dar în realitate este o schimbare de filozofie economică.

România are deja multe dintre elementele unei asemenea transformări: resurse energetice importante, capital financiar intern, o bază industrială încă relevantă, companii capabile să concureze internațional, o piață internă de dimensiune regională, acces direct la piața europeană, o poziție geografică strategică și o diasporă care reprezintă un rezervor de capital, experiență, competențe și conexiuni internaționale. Niciunul dintre aceste avantaje nu este suficient, luat separat. Tocmai această diferență dintre existența unei resurse și capacitatea de a o conecta la un proiect viabil face adesea diferența dintre un avantaj potențial și unul economic real. Împreună însă, ele pot constitui baza unei strategii economice mult mai ambițioase decât aceea de a aștepta permanent următorul ciclu favorabil sau următoarea sursă de finanțare externă.

Insă aceste active sunt insuficient conectate. Gazul nu devine automat industrie; o resursă energetică ieftină sau disponibilă nu generează singură valoare adăugată; este nevoie de infrastructură, capacitate industrială, investiții și de o strategie care să lege energia de producție. Economisirea nu devine automat capital productiv; pentru ca banii depozitați în sistemul financiar să susțină dezvoltarea, trebuie să existe proiecte viabile, intermediari capabili să le finanțeze și mecanisme prin care economisirea internă să fie orientată mai eficient către investiții. Agricultura nu devine automat industrie agroalimentară; terenul, producția agricolă și exportul de materie primă trebuie conectate de procesare, logistică, tehnologie și distribuție. Investiția străină nu generează automat furnizori români, transfer tehnologic sau cercetare locală. Fondurile europene nu devin automat productivitate. Între resursă și rezultat există instituții, infrastructură, capital, competențe și, mai ales, decizie.

De aceea, problema României nu mai poate fi formulată simplist ca o problemă de lipsă de bani. În multe situații, problema este lipsa mecanismului prin care resursele existente sunt transformate în capacitate economică. România poate atrage capital fără să-și crească suficient capitalul productiv. Poate înregistra investiții fără să construiască suficient de multe legături cu economia locală. Poate utiliza fonduri europene fără ca acestea să producă transformarea structurală a economiei. Poate crește veniturile nominale fără ca productivitatea să crească în același ritm. Poate chiar să crească PIB-ul fără ca efectele asupra economiei interne să fie pe măsura resurselor mobilizate.

Aceasta este diferența dintre finanțare și dezvoltare: finanțarea oferă resurse iar dezvoltarea apare atunci când aceste resurse sunt transformate în active, competențe, infrastructură, productivitate, venituri și capacitate de export. Pentru România, provocarea următorilor ani este tocmai reducerea distanței dintre aceste două etape.

În acest context, strategia economică ar trebui să pornească de la ceea ce România dorește să producă în următorii zece sau douăzeci de ani și abia după aceea să stabilească de unde vor veni banii. Nu finanțarea trebuie să dicteze proiectul, ci proiectul să determine structura finanțării. Mai întâi trebuie identificate sectoarele în

care România are avantaj comparativ sau poate construi unul: energie, prelucrarea resurselor, industrie, infrastructură, agricultură și procesare alimentară, apărare, logistică, tehnologie și servicii cu valoare adăugată ridicată. Apoi trebuie stabilite infrastructura, competențele și capacitățile necesare. Abia în etapa următoare trebuie ales mixul dintre capital public, capital privat, capital bancar, piața de capital, fonduri europene și capital internațional.

O asemenea abordare ar schimba inclusiv modul în care trebuie privit capitalul străin. România nu trebuie să aleagă între capital românesc și capital străin, între Europa și economia națională, între integrare și suveranitate economică. Alegerea reală este între o economie în care capitalurile externe se adaugă unei baze interne puternice și o economie în care resursele interne rămân insuficient mobilizate, iar dezvoltarea depinde disproporționat de deciziile și finanțarea din exterior. Capitalul străin este necesar. El aduce finanțare, tehnologie, piețe și know-how. Dar obiectivul unei economii mature trebuie să fie ca o parte cât mai mare din efectele investiției să fie multiplicată în interiorul țării, prin furnizori locali, salarii, investiții conexe, cercetare, competențe și dezvoltarea de noi companii.

Aceeași logică trebuie aplicată fondurilor europene. Europa poate oferi României o resursă importantă pentru accelerarea investițiilor, dar nu poate substitui politica economică națională. Un proiect finanțat european nu este valoros doar pentru că este eligibil și aduce bani în România. Este valoros dacă rezolvă o constrângere economică, dacă ridică productivitatea, dacă reduce costurile, dacă dezvoltă o capacitate nouă și dacă produce efecte care continuă după terminarea finanțării. Altfel, succesul administrativ al absorbției poate ascunde un succes economic modest.

Fereastra de oportunitate este cu atât mai importantă cu cât presiunea actuală poate obliga România să construiască un nou raport între stat și sectorul privat. Statul nu mai dispune de resurse suficiente pentru a finanța singur dezvoltarea și nici nu ar trebui să încerce să o facă. Rolul său trebuie să fie acela de a crea condițiile în care capitalul privat să poată fi mobilizat pentru obiective de interes economic: infrastructură, energie, industrializare, digitalizare, cercetare, apărare și dezvoltarea capitalului uman. Un stat cu resurse limitate poate avea un impact mult mai mare dacă folosește aceste resurse pentru a reduce riscul, pentru a construi infrastructura critică și pentru a crea predictibilitate, decât dacă le consumă în cheltuieli curente fără efect multiplicator.

În aceeași logică, trebuie reconsiderată și relația dintre economie și administrație. O economie nu se poate dezvolta mai repede decât capacitatea instituțiilor sale de a lua decizii și de a le implementa. România poate avea resurse energetice, capital, companii și acces la piețe, dar dacă autorizațiile durează ani, dacă regulile se schimbă frecvent, dacă infrastructura întârzie și dacă responsabilitatea este fragmentată între instituții, avantajele structurale rămân potențiale, nu devin rezultate. Instituțiile nu sunt un

element secundar al strategiei economice; ele sunt infrastructura invizibilă fără de care infrastructura fizică și capitalul financiar nu produc suficient.

Fereastra de oportunitate trebuie, de asemenea, privită în raport cu timpul. Multe dintre avantajele României nu sunt permanente. Poziția geografică trebuie valorificată înainte ca alte coridoare logistice să câștige teren. Energia trebuie transformată în avantaj industrial înainte ca structura costurilor și tehnologiile să se schimbe. Capitalul uman trebuie păstrat și readus înainte ca deficitul de competențe să devină o constrângere mai severă. Industria existentă trebuie sprijinită să se modernizeze înainte ca diferența de productivitate să devină prea mare. Demografia nu este reversibilă printr-o singură politică și nici pierderea competențelor nu poate fi recuperată instantaneu.

De aceea, următorii ani nu ar trebui tratați doar ca o perioadă de ajustare bugetară, ci ca o perioadă de reconstrucție economică. Consolidarea fiscală trebuie realizată, dar nu trebuie confundată cu obiectivul final. Reducerea deficitului este o condiție pentru stabilitate; nu este, prin ea însăși, o strategie de creștere. România trebuie să ajungă la finanțe publice sustenabile tocmai pentru a putea redeschide, ulterior, spațiul pentru investiții și politici economice eficiente. O economie care reduce deficitul prin comprimarea capacității sale de producție poate obține temporar echilibru contabil, dar nu rezolvă problema structurală.

În acest proces, Banca Națională are un rol esențial tocmai pentru că o redresare economică nu poate fi construită pe instabilitate monetară și financiară. Stabilitatea prețurilor, credibilitatea monedei, reziliența sistemului bancar și funcționarea infrastructurii financiare reprezintă condițiile de bază în care capitalul poate fi mobilizat pe termen lung. Politica economică are nevoie de spațiu de manevră, iar acest spațiu nu poate fi obținut fără credibilitate financiară. România poate construi mai mult numai dacă reușește simultan să păstreze stabilitatea macroeconomică.

În ultimă instanță, fereastra de oportunitate a anului 2026 nu constă în apariția unei surse miraculoase de finanțare. Ea constă în faptul că presiunea obligă România să privească mai atent ceea ce are deja și să pună în ordine relațiile dintre aceste active. Resursele energetice trebuie legate de industrie. Economisirea trebuie legată de investiție. Agricultura trebuie legată de procesare. Industria trebuie legată de cercetare, tehnologie și export. Capitalul străin trebuie legat de economia locală. Infrastructura trebuie legată de centrele de producție. Capitalul uman trebuie legat de sectoarele care pot genera valoare adăugată ridicată.

România nu are nevoie, în primul rând, de mai multe resurse. Are nevoie de o capacitate mai mare de a le transforma în valoare. Are nevoie de instituții care funcționează, de infrastructură care conectează, de capital care finanțează productiv, de energie care susține industria, de politici publice care nu se schimbă odată cu fiecare

ciclu politic și de un stat care înțelege diferența dintre a administra economia și a o dezvolta.

Dacă va reuși să lege resursele energetice, capitalul intern, industria, agricultura, infrastructura și capitalul uman într-o strategie coerentă, criza poate deveni punct de inflexiune. Nu pentru că dificultățile dispar, ci pentru că ele ar fi transformate în presiune pentru schimbare. Dacă însă România va reveni rapid la vechile mecanisme (consum alimentat artificial, cheltuieli publice greu de susținut, schimbări frecvente de reguli, investiții fragmentate și proiecte fără suficientă capacitate de execuție) fereastra se poate închide înainte ca avantajele structurale să fie valorificate.

În definitiv, diferența dintre o economie care așteaptă permanent următoarea sursă de finanțare și una capabilă să-și construiască propria traiectorie nu este dată de cantitatea de resurse pe care o deține. Este dată de capacitatea de a le combina, de a le transforma în capital, productivitate și competitivitate și de a păstra în economie o parte cât mai mare din valoarea pe care o creează.

Iar aceasta este, în esență, miza momentului actual: nu cum poate România să obțină mai mult din exterior, ci cum poate face mai mult cu ceea ce are deja. Nu desprinderea de Europa, ci desprinderea de dependență. Nu izolarea, ci interdependența construită dintr-o poziție economică mai puternică. Nu mai multă finanțare pentru același model, ci un model capabil să producă mai multă valoare cu aceleași resurse.

Aceasta este adevărata fereastră de oportunitate a anului 2026.

14. BNR: ancora stabilității și infrastructura financiară a redresării

Într-o perioadă în care o mare parte a instituțiilor statului sunt chemate să se reformeze, iar capacitatea politică de a lua decizii pe termen lung este pusă sub presiune, România are nevoie de câteva instituții capabile să păstreze continuitatea și să ofere economiei un minim de stabilitate. Banca Națională a României este una dintre acestea.

Importanța BNR în următoarea etapă a economiei românești nu trebuie înțeleasă prin ideea că banca centrală ar putea sau ar trebui să înlocuiască politica fiscală, politica industrială ori decizia guvernamentală. Nu aceasta este misiunea sa și nici nu ar fi sănătos să devină. Tocmai valoarea Băncii Naționale constă în altceva: într-un sistem în care politica poate fi volatilă, banca centrală trebuie să rămână o instituție cu un orizont mai lung decât ciclul electoral și cu obligația de a apăra stabilitatea monetară și financiară.

Legea privind Statutul Băncii Naționale stabilește ca obiectiv fundamental asigurarea și menținerea stabilității prețurilor și îi atribuie, între altele, elaborarea și aplicarea politicii monetare și a politicii de curs de schimb, reglementarea și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, contribuția la buna funcționare a sistemelor de plăți și

administrarea rezervelor internaționale. În același timp, BNR sprijină politica economică generală a statului, fără a-și prejudicia obiectivul fundamental, iar membrii conducerii sale nu pot primi instrucțiuni de la autoritățile publice sau de la alte instituții.

Aceste limite nu diminuează rolul BNR în redresarea României. Dimpotrivă, îl definesc. În momentul în care inflația este încă ridicată, finanțarea statului este costisitoare, datoria publică este în creștere, iar economia traversează o perioadă de încetinire, existența unei ancore monetare și financiare credibile devine mai importantă decât într-o perioadă normală.

România a intrat în această etapă cu o problemă evidentă de stabilitate a prețurilor. Inflația anuală a coborât la 6,17% în august 2026, după 8,16% în iulie, iar revenirea în intervalul țintei este estimată abia spre sfârșitul anului 2027. În aceste condiții, politica monetară nu poate produce industrie, nu poate construi rețele energetice și nu poate reforma administrația. Poate însă asigura cadrul monetar în care aceste procese se pot desfășura fără ca economia să intre într-o spirală a pierderii de încredere, a deprecierii monedei și a creșterii costurilor de finanțare.

Această funcție devine esențială tocmai pentru că România trebuie să facă, simultan, două lucruri aparent contradictorii: să reducă inflația și să păstreze suficientă finanțare pentru investiție. O politică monetară prea restrictivă, menținută fără să țină cont de evoluția dezinflației și de transmiterea monetară, poate apăsa excesiv asupra investițiilor și creditării. O relaxare prematură, însă, într-un context în care presiunile inflaționiste nu sunt încă rezolvate și dezechilibrele fiscale persistă, ar putea reaprinde presiunile asupra prețurilor și cursului. Rolul BNR este tocmai acela de a naviga această tensiune pe baza datelor și a unui orizont de stabilitate, nu al presiunilor politice de moment (vezi si articolul “Arta Echilibrului…”, Platforma Contributors, 25.11.2025).

În acest sens, BNR trebuie să rămână una dintre instituțiile care refuză soluțiile facile. România nu poate combate deficitul prin emisiune monetară, nu poate finanța permanent consumul prin expansiune monetară și nu poate transforma banca centrală într-un substitut pentru disciplina fiscală. Finanțarea directă a dezechilibrelor guvernamentale de către banca centrală ar distruge exact ceea ce este mai valoros într-o economie fragilă: credibilitatea monedei și încrederea în instituție.

Aceasta nu înseamnă însă că BNR trebuie să fie indiferentă față de structura economiei. Dimpotrivă. Stabilitatea financiară și calitatea intermedierii financiare sunt componente esențiale ale dezvoltării. O economie în care capitalul nu ajunge la proiectele productive este una care, în cele din urmă, nu poate susține nici stabilitatea monetară. Banii pot fi stabili nominal, iar sistemul financiar poate fi solid, dar dacă economisirea nu este transformată în investiții, productivitatea rămâne redusă, oferta internă crește insuficient, iar presiunile externe asupra prețurilor se transmit mai ușor în economie.

Aici se întâlnește rolul BNR cu problema discutată anterior în această analiză: România dispune de sute de miliarde de lei în economisire internă, dar are încă o intermediere financiară relativ redusă în raport cu necesarul de dezvoltare. Sistemul bancar trebuie să rămână prudent, însă prudența nu trebuie să însemne o retragere progresivă din finanțarea economiei antreprenoriale. BNR nu poate decide în locul băncilor ce companii trebuie finanțate și nici nu trebuie să o facă. Poate însă contribui la un cadru în care riscul să fie măsurat corect, capitalul să fie utilizat eficient și stabilitatea financiară să nu fie obținută prin sacrificarea intermedierii economice.

Aceasta este una dintre dificultățile importante ale următorilor ani. Datele BNR arată că rata creditelor neperformante ale companiilor nefinanciare a crescut la 5,6% în martie 2026, iar în segmentul IMM a ajuns la 7,2% pentru microîntreprinderi și 7,1% pentru întreprinderile mici. Prudența sistemului bancar este, prin urmare, justificată. Consider ca problema nu este însă doar cât de prudent este un finanțator, ci cât de bine reușește să distingă între un risc care trebuie evitat și un risc care poate fi administrat. Dar tocmai într-un asemenea context devine important ca evaluarea riscului să fie suficient de sofisticată pentru a separa proiectele care trebuie restructurate de proiectele care merită finanțate pentru a crește. O economie nu poate deveni mai productivă dacă sistemul financiar finanțează aproape exclusiv ceea ce este deja sigur.

BNR are aici și un rol de arhitect al rezilienței. Politica macroprudențială urmărește identificarea și limitarea riscurilor sistemice, iar instrumentele de acest tip sunt concepute nu doar pentru a proteja băncile, ci pentru a permite continuarea finanțării economiei reale atunci când un șoc se materializează. Chiar filosofia cadrului macroprudențial este construită în jurul ideii de a acumula rezerve în perioade favorabile, care să poată fi utilizate atunci când condițiile se deteriorează.

Această funcție va deveni probabil mai importantă, nu mai puțin importantă, în următorii ani. România intră într-o perioadă în care riscurile nu vor proveni dintr-o singură direcție. Pot apărea simultan șocuri energetice, probleme în lanțurile de aprovizionare, deteriorarea capacității de plată a unor companii, volatilitate externă și presiuni asupra finanțelor publice. Un sistem bancar suficient de capitalizat și lichid nu elimină aceste riscuri, dar împiedică transformarea lor într-o criză financiară generalizată.

Rezerva internațională a BNR constituie o altă componentă esențială a acestei arhitecturi de stabilitate. La 31 august 2026, rezervele valutare ale Băncii Naționale erau de 64,865 miliarde de euro, iar rezervele internaționale, incluzând aurul, ajungeau la 77,627 miliarde de euro. În aceeași lună, BNR consemna plăți scadente în contul datoriei publice denominate în valută de aproximativ 2,684 miliarde de euro.

Aceste cifre nu reprezintă bani disponibili discreționar pentru finanțarea deficitului sau pentru investiții publice. Rolul rezervelor este altul: ele constituie una dintre principalele ancore de credibilitate externă ale economiei. Într-un sistem monetar bazat pe

încredere, capacitatea unei țări de a face față obligațiilor externe și de a absorbi șocuri asupra pieței valutare are efecte directe asupra costului finanțării și asupra comportamentului investitorilor. Rezerva internațională nu construiește autostrăzi și nu finanțează fabrici, dar poate contribui decisiv la menținerea condițiilor în care acestea pot fi finanțate.

De aceea, BNR trebuie privită și ca parte a infrastructurii de suveranitate economică a României. Nu în sensul că banca centrală ar trebui să finanțeze politica economică a Guvernului, ci în sensul că o economie nu poate avea o autonomie reală de decizie dacă moneda, sistemul bancar și stabilitatea financiară sunt fragile.

În acest punct apare o diferență esențială între BNR și majoritatea celorlalte instituții implicate în redresare. Guvernul poate schimba priorități, Parlamentul poate modifica legi, politicile economice se pot schimba odată cu majoritățile. BNR trebuie să opereze într-un orizont diferit. Stabilitatea monetară nu se construiește într-un an electoral, iar credibilitatea nu poate fi recuperată după ce a fost pierdută printr-o ordonanță.

Tocmai de aceea, România are nevoie de o BNR puternică, independentă și exigentă. Nu de o BNR care să se transforme în actor politic, ci de una care să spună clar atunci când politica fiscală, politica salarială, creditarea sau anumite șocuri de ofertă creează riscuri pentru stabilitatea monetară și financiară. Într-o perioadă în care tentația de a împinge problemele în viitor este mare, banca centrală trebuie să rămână instituția care face vizibil costul acestor amânări.

Dar există și o responsabilitate din partea BNR în raport cu dezvoltarea economică. Stabilitatea nu trebuie confundată cu imobilitatea. Un sistem financiar poate deveni atât de preocupat de evitarea pierderilor încât să subfinanțeze proiectele care generează creștere. Un exces de prudență poate proteja bilanțurile instituțiilor pe termen scurt, dar poate reduce finanțarea disponibilă pentru economia viitoare. Din acest motiv, rolul BNR trebuie să fie acela de a păstra echilibrul: stabilitate fără rigiditate, prudență fără blocarea creditării și supraveghere fără eliminarea apetitului legitim pentru risc (vezi și „Scrisoare fără precedent de la şefii celor mai mari bănci din Europa către BCE şi instituţiile de la Bruxelles…”, Ziarul Financiar, 14.09.2026). In această arhitectură, BNR poate contribui indirect la transformarea economisirii în capital. Nu prin selectarea administrativă a câștigătorilor economici și nu prin direcționarea discreționară a creditului, ci printr-un cadru financiar în care băncile, fondurile de pensii, fondurile de investiții și piața de capital să poată funcționa împreună cu un nivel ridicat de încredere. Stabilitatea este condiția pentru ca intermedierea să funcționeze; intermedierea este condiția pentru ca economisirea să poată deveni investiție.

Mai există însă un motiv pentru care rolul BNR trebuie discutat în această analiză: banca centrală este una dintre puținele instituții care pot privi economia ca pe un sistem integrat. Pentru banca centrală, deficitul bugetar nu este doar o problemă a Ministerului

Finanțelor. Inflația nu este doar o problemă statistică. Cursul valutar nu este doar un indicator de piață. Creditarea nu este doar problema băncilor comerciale. Toate sunt legate prin mecanisme de transmisie care, în cele din urmă, afectează stabilitatea financiară.

Această perspectivă sistemică trebuie folosită mai mult în următorii ani. România are nevoie de o coordonare mai bună între politica fiscală, politica monetară, politica de creditare, politica macroprudențială și strategia de dezvoltare. Coordonare nu înseamnă subordonare și cu atât mai puțin politizarea BNR. Înseamnă ca fiecare instituție să-și exercite competențele cunoscând efectele pe care deciziile sale le produc asupra celorlalte componente ale economiei.

În cazul României, acest lucru este cu atât mai important cu cât politica fiscală și politica monetară nu mai pot fi gândite separat. Un deficit persistent ridicat pune presiune pe finanțare, inflație și prime de risc; o inflație persistentă menține costul banilor ridicat; costul ridicat al finanțării încetinește investițiile; investițiile insuficiente reduc productivitatea și oferta viitoare; oferta slabă menține economia vulnerabilă la noi șocuri de preț. Ruperea acestui cerc nu poate fi făcută de o singură instituție. Dar BNR poate contribui decisiv la împiedicarea lui de a se transforma într-o spirală.

Din aceeași perspectivă trebuie să privim și relația dintre BNR și obiectivul central al acestei analize: creșterea capacității României de a-și finanța propria dezvoltare. Dacă economisirea internă crește, dar moneda rămâne instabilă, capitalul fuge către active externe. Dacă băncile sunt stabile, dar creditarea productivă este insuficientă, economisirea rămâne inertă. Dacă piața de capital crește, dar investitorii nu au încredere în stabilitatea macroeconomică, finanțarea pe termen lung devine mai scumpă. Dacă statul are deficit excesiv și se împrumută la costuri ridicate, o parte din resursele care ar putea finanța investiția privată sunt absorbite de finanțarea sectorului public.

Stabilitatea macroeconomică este, prin urmare, nu opusul dezvoltării, ci infrastructura invizibilă pe care dezvoltarea trebuie construită.

În acest sens, BNR poate avea un rol important în ceea ce această analiză numește, mai larg, „set things right”. Nu prin decizia de a construi o fabrică, nu prin alegerea unei industrii și nu prin stabilirea politicii fiscale. Ci prin păstrarea acelor condiții fără de care toate celelalte politici devin mai scumpe și mai fragile: stabilitatea prețurilor, credibilitatea monedei, reziliența sistemului bancar, funcționarea piețelor financiare, protejarea rezervelor internaționale și continuitatea finanțării economiei.

Dar există și o limită pe care România trebuie să o respecte cu strictețe. Tocmai pentru că BNR este una dintre puținele instituții care și-au păstrat un grad ridicat de continuitate instituțională și profesională, ea nu trebuie transformată într-un instrument

al politicii de moment. Independența băncii centrale nu este un privilegiu al BNR. Este o infrastructură de credibilitate a statului român.

În același timp, această independență presupune și responsabilitate. BNR trebuie să continue să explice public nu doar deciziile sale, ci mecanismele prin care deciziile fiscale, salariale, energetice și financiare se transmit în inflație, curs, credit și nivelul de trai. Cu cât societatea înțelege mai bine aceste mecanisme, cu atât este mai dificil pentru politică să vândă soluții aparent gratuite ale căror costuri apar mai târziu. În cazul politicii economice, această întârziere face comunicarea și mai importantă.

Poate că aceasta este una dintre cele mai importante contribuții pe care Banca Națională le poate aduce în următoarea etapă: să păstreze luciditatea economică într-un moment în care presiunea politică va favoriza inevitabil soluțiile rapide. România are nevoie de creștere, dar nu de orice creștere; are nevoie de creditare, dar nu de orice creditare; are nevoie de finanțare, dar nu de finanțare care transformă dezechilibrele de astăzi în obligații pentru mâine.

BNR nu poate construi singură capitalul României. Poate însă contribui la crearea mediului în care capitalul poate fi acumulat, protejat și mobilizat.

Nu poate transforma economisirea în fabrici. Poate contribui la existența unui sistem financiar prin care economisirea să poată ajunge la companii și proiecte productive.

Nu poate face politica industrială. Poate contribui la stabilitatea monetară și financiară fără de care politica industrială devine mai scumpă și mai riscantă.

Nu poate reduce deficitul bugetar. Poate însă face vizibil costul monetar și financiar al unui deficit care persistă prea mult.

Nu poate decide ce fel de economie va avea România. Poate contribui la păstrarea condițiilor în care România își poate construi singură acel model.

Aici se află, în fond, locul BNR în strategia de suveranitate economică. România are nevoie de un stat mai eficient, de companii mai puternice, de capital autohton mai important, de industrie, energie și infrastructură. Dar toate acestea trebuie construite pe o fundație monetară și financiară stabilă.

De aceea, BNR nu trebuie să fie privită nici ca spectator al redresării, nici ca substitut al Guvernului. Trebuie să fie ceea ce este cel mai valoros într-o asemenea perioadă: **ancora care împiedică redresarea să fie compromisă de instabilitatea monetară și financiară și infrastructura de încredere fără de care economisirea nu se poate transforma în capital, iar capitalul nu se poate transforma în dezvoltare.**

Pentru o Românie care încearcă să treacă de la dependență la interdependență, aceasta nu este o funcție secundară. Este una dintre condițiile de bază.

Concluzii

Sensul economic al suveranității nu constă în izolare, autarhie sau retragerea din Europa. România are nevoie de piața unică, de capitalul și tehnologia europeană și de integrarea în lanțurile de producție. Dar integrarea este mai solidă atunci când România intră în această relație ca o economie care produce, investește și acumulează capital, nu ca una care își condiționează dezvoltarea de ceea ce primește.

Obiectivul nu este desprinderea de Europa. Obiectivul este desprinderea de dependență.

Fereastra de oportunitate a anilor 2026–2027 nu vine dintr-o nouă sursă miraculoasă de finanțare. Vine din presiunea care obligă România să facă lucrurile pe care le-a amânat: să-și eficientizeze statul, să transforme energia în avantaj industrial, să mobilizeze economisirea internă, să proceseze mai mult din propriile resurse, să urce în lanțurile de valoare și să investească în oamenii care pot transforma toate aceste avantaje în producție și productivitate.

România poate ieși din această perioadă cu un deficit mai mic. Nu este suficient. Poate atrage noi investiții străine. Nu este suficient. Poate produce mai mult gaz, mai multă energie și mai multe exporturi. Nici acestea, luate separat, nu garantează dezvoltarea. Ceea ce contează este ce rămâne în România după toate acestea: cât capital se acumulează, câtă productivitate se creează, câte companii cresc, câte tehnologii sunt dezvoltate și câtă valoare adăugată rămâne în economie. Am convingerea ca acesta este și unul dintre cele mai importante criterii atunci când analizezi o investiție: nu doar ce resurse intră, ci ce capacitate rămâne după ce resursele au fost consumate.

Aceasta este adevărata miză. Nu să avem mai multe resurse, ci să facem mai mult cu ele. Nu să obținem permanent mai mulți bani din exterior, ci să devenim capabili să producem și să acumulăm mai mult capital în interior. Nu să ne izolăm de Europa, ci să devenim suficient de puternici pentru ca integrarea europeană să fie un avantaj competitiv și o alegere strategică, nu o condiție de care depinde funcționarea economiei.

România nu are nevoie să aștepte ca redresarea să vină din exterior. Are nevoie să-și folosească mai bine propria capacitate de a produce, economisi, investi și crea valoare.

Suveranitatea economică începe atunci când o țară încetează să se întrebe ce poate primi și începe să se întrebe ce poate construi cu ceea ce are deja.

Autor: Prof. Univ. Dr. Nicolae Dănilă, Academia Oamenilor de Stiinta din Romania